

**«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Советы
КАРАРЫ**

2023 елның 5 сентябре

№ 86

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итү туринда

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары туринда» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясы, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә туринда» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 статьясы, «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлекенең 88, 89, 90 статьялары нигезендә, шулай ук «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проекты буенча гавами тыңлауларның нәтижәләрен исәпкә алыш, шулай ук «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеке Уставы проекты буенча халық тыңлауларның нәтижәләрен исәпкә алыш, Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге Советы КАРАР ЧЫГАРДЫ:

1. «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын, 1 нче күшымта нигезендә, икенче укылышта кабул итәргә,

2. Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге Советы каарлары үз көчен югалткан дип танырга:

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итү туринда» 2012 елның 11 сентябрендәге 51 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту туринда» 2015 елның 11 апрелендәге 96 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту туринда» 2015 елның 13 мартандагы 116 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту туринда» 2016 елның 20 апрелендәге 21 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту туринда» 2017 елның 30 гыйнварындагы 43 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 2017 елның 12 декабрендәге 66 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 2018 елның 8 июнендәге 75 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 2018 елның 27 августындагы 82 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 2019 елның 10 апрелендәге 112 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 2019 елның 25 ноябрендәге 133 номерлы;

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 2020 елның 7 маенданы 150 номерлы.

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 2021 елның 11 ноябрендәге 32 номерлы.

2012 елның 11 сентябрендәге 51 номерлы «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Элеке каарны Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсенә дәүләт теркәве өчен жибәрергә.

4. Элеке каарны түбәндәге адреслар буенча урнашкан мәгълүмат стендларында игълан итәргә:

Осинники п., Яшьләр ур., 9А йорт (административ бина);

Осинники п., Лесная ур., 2 йорт (авыл клубы),

шулай ук Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында (pravo.tatarstan.ru) бастырып чыгарырга һәм «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендәге Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның рәсми сайтында (kamskoye-ustye.tatarstan.ru) урнаштырырга.

5. Элеке каарның үтәлешен контролдә тотуны үз өстемә алам.

Татарстан Республикасы Кама Тамагы
муниципаль районның «Осинники авыл
жирлеге» муниципаль берәмлеге
Советы рәисе

А.Х. Сәгъдиев

**Татарстан Республикасы Кама
Тамагы муниципаль районның
Осинники авыл жирлеге Советының
2023 елның 5 сентябрендәге 86
номерлы карары белән КАБУЛ
ИТЕЛДЕ**

**Татарстан Республикасы Кама
Тамагы муниципаль районның
Осинники авыл жирлеге башлыгы,
Совет рәисе**

А.Х. Сәгъдиев

**«Татарстан Республикасы Кама Тамагы
муниципаль районның Осинники авыл
жирлеге» муниципаль берәмлеге
УСТАВЫ**

**Осинники п.
2023 ел**

I бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1 статья. Авыл жирлеге һәм аның статусы

1. Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының «Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлекенә авыл жирлеге статусы бирелде.
2. Муниципаль берәмлекнәң рәсми исеме - Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының «Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеке. «Осинники авыл жирлеге»нең қыскартылган варианты (алга таба - Жирлек).
3. «Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеке «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль района» муниципаль берәмлеке составына керә.

2 статья. Жирлекнәң территориаль төзелеше

1. Жирлек территориясе составына торак пунктлар: Осинники поселогы керә.
2. Жирлекнәң административ үзәге - торак пункт: Осинники поселогы.
3. Жирлек чикләре «Кама Тамагы муниципаль района» муниципаль берәмлекенәң һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнәң территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 26-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән
4. Жирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

3 статья. Жирлекнәң рәсми символлары

1. Жирлек тарихи, мәдәни, милли һәм башка жирле традицияләрне, һәм үзенчәлекләрне чагылдыра торган рәсми символларны билгеләргә хокуклы.
2. Жирлек гербыннан тыш, аның рәсми символлары сыйфатында федераль законнар нигезендә башка символлар да каралырга мөмкин.
3. Рәсми символларны тасвирлау, алардан файдалану тәртибе жирлек советы тарафыннан федераль законнар һәм геральдик кагыйдәләр нигезендә раслана торган жирлек символлары турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.
3. Жирлекнәң рәсми символлары федераль кануннарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве узарга тиеш.

4 статья. Жирлектә гражданныарның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга хокуклары

1. Жирлектә жирле үзидарә жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм ихтыярның башка рәвешләрендә катнашу юлы белән, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлау һәм жирле үзидарәнең башка органнары аша Россия Федерациясе гражданнары (алга таба - гражданнар) тарафыннан гамәлгә ашырыла.
2. Гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга женесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, мәлкәти һәм вазыйфай хәленә, дингә, инануларына, ижтимагый берләшмәләргә каравына бәйсез рәвештә бертигез хокукларга ия.

Жирлек территориясендә дайми яисә башлыча яшәүче чит ил гражданнары жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенең халыкара шартнамәләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Гражданнар жирле үзидарә органнарына һәм жирлек жирле үзидарәсенең вазыйфаи затларына турыйдан-туры мөрәҗәгать итәргә, жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм аның хокукларына һәм ирекләренә турыйдан-туры кагыла торган документлар һәм материаллар белән танышу, шулай ук, законда башкасы карапмаган булса, жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында башка тулы һәм дөрес мәгълүмат алу мөмкинлеген һәркемгә тәэмин итәргә тиеш.

5. Жирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка «Дәүләт органнары һәм жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүммәттән файдалануны тәэмин итү хакында» 2009 елның 09 февралендәге 8-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирлек һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең ин мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эшләре, социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр чөлтәрен үстерү, социаль ташламалар турында, җәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табигый һәм техноген характеристикалык гадәттән тыш хәлләр турында дайми рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданнар, оешмалар, әгәр алар законнарга каршы килә икән, жирлекнең жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карапларына, гамәлләренә (гамәл кылмавына) шикаять белдерергә хокуклы, гражданнарының хокукларын, ирекләрен бозалар.

5 статья. Жирле үзидарәнең хокукый нигезе

1. Жирлекнең жирле үзидарә нигезен халыкара хокук принциплары һәм нормалары, Россия Федерациясенең халыкара шартнамәләре, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, алар нигезендә Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары (Россия Федерациясе Президенты указлары һәм күрсәтмәләре, Россия Федерациясе Хөкүмәте караплары һәм күрсәтмәләре, федераль башкарма хакимият органнарының башка норматив хокукый актлары), Татарстан Республикасы Конституциясе, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары, жирлек Уставы, жирле референдумнарда һәм гражданнар жыеннарында кабул ителгән караплар һәм башка хокукый актлар, муниципаль хокукый актлар тәшкил итә.

6 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирлекнен жирле үзидарә органнары структурасына жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты, жирлекнен контроль-хисап органы, кануннар нигезендә барлыкка килә торган башка жирле үзидарә органнары керә.

2. Жирлекнен жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр керту юлы белән гамәлгә ашырыла.

7 статья. Жирлекнен жирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Авыл жирлегенен жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) жирлекнен жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

3) жирлекнен муниципаль милкендәге мәлкәтне биләү, андан файдалану һәм аның белән эш итү;

4) жирлекнен торак пунктлары чикләрендә янгын куркынычсызлығының беренчел چараларын тәэммин итү;

5) жирлек халқын элемтә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәту хезмәтләре белән тәэммин итү өчен шартлар тудыру;

6) ял итүне оештыру һәм жирлектә яшәүчеләрне мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэммин итү өчен шартлар тудыру;

7) жирлек территорияндә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, жирлекнен рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт چараларын үткәрүне оештыру;

8) жирлекнен архив фондларын булдыру;

9) жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, төзекләндерү өлкәсендә муниципаль контролне гамәлгә ашыру, аның предметы булып жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәү, социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктуралары объектларыннан һәм күрсәтелә торган хезмәтләрдән инвалидларның файдалана алуын тәэммин итү таләпләрен үтәү, күрсәтелгән кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндерүне оештыру;

10) адрес объектларына адреслар бирү, адресларны үзгәртү, аннулировать итү, урам-юл чөлтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге жирле юлларыннан тыш) исемнәр бирү, жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, аннулировать итү, мәгълүматны дәүләт адреслы реестрында урнаштыру;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүдә ярдәм итү, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;

12) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү چараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә халык дружиналары эшчәнлеге өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортировкау эшчәнлеген оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;

16) жирлек чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, суны чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне оештыру;

17) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеге;

18) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чарагарны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) жирлек халкының күпләп ял итүе өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндөрүне оештыру, мона гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яролосаларына ирекле керүен тәэмин итү дә керә;

20) үз белдеге белән төзелгән корылманы жимерү турында Россия Федерациясе гражданлык законнары нигезендә карап кабул итү, рөхсәтsez төзелгән корылманы жимерү яисә аны федераль законнарда билгеләнгән рөхсәт ителгән төзелешнең инчик параметрларына, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләүгә, жирдән файдалану һәм төзелеш алыш бару кагыйдәләрендә, территорияне планлаштыру документларында, яисә капиталь төзелеш объектлары параметрларына мәжбүри таләпләр белән туры китерү турында карап кабул итү.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең жирле үзидарә органнары белән аларга жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен гамәлгә ашыруны Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирлек бюджетыннан «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән тапшыру турында килешүләр төзөргә хокуклы.

Күрсәтелгән килешүләр билгеле бер срокка төзелергә, аларның гамәлдә булуын туктату нигезләрен һәм тәртибен билгели торган нигезләмәләр, шул исәптән вакытыннан алда, тапшырыла торган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәkle бюджетара трансфертларның әлеге өлештә күрсәтелгән еллык күләмен билгеләү тәртибен, шулай ук килешүләрне үтәмәгән өчен финанс санкцияләрен күздә тотарга тиеш. Килешүләр төзү тәртибе жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары хокуклары жирлекләрнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

1) жирлек музейларын төзү;

- 2) жирлектә нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр қылу;
- 3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;
- 4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- 5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм күрсәту һәм жирлек территориясендә милләтара мәнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;
- 6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацион әзерләү чараларын оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;
- 7) муниципаль янғын сагы булдыру;
- 8) туризмын үстерү өчен шартлар тудыру;
- 9) кеше хокукларын тәэмин итүгә җәмәгать контролен гамәлгә ашыручи һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәту;
- 10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә оешмаларга инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумороссия ижтимагый берләшмәләре тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәту;
- 11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча муниципаль торак фондыннан гражданнарга торак урыннары бирү;
- 12) жирлек территориясендә яшәүче хужалардан башка хайваннар белән эш итү эшчәнлеген гамәлгә ашыру;
- 13) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;
- 14) инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын үстерүгә, адаптив физик культурага һәм җайлашу спортына ярдәм күрсәту;
- 15) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру;
- 16) участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гайлә әгъзаларына күрсәтелгән вазыйфанды хезмәткәр биләгән вакытка торак урыны бирү;
- 17) алкоголь, наркотик яки башка токсик исереклек халәтендәге затларга ярдәм күрсәту чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирлекнәң жирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләрне башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы (ул «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган), әгәр бу федераль

законнарда каралган булса, шулай ук башка муниципаль берэмлеклэрнең жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимиите органнары компетенциясенә кертелмәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансферлардан тыш, жирлек бюджеты керемнәре исәбеннән һәм түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәре кергән башка мәсьәләләрне хәл итәргә хокуклы.

9 статья. Жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләре

1. Жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатларында жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәгә вәкаләтләргә ия:

1) жирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, муниципаль хокукий актлар чыгару;

2) жирлекнең рәсми символларын билгеләү;

3) муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзү, муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү һәм бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәэмин итү, шулай ук муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны гамәлгә ашыру;

4) муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан курсәтелә торган хезмәтләргә тарифлар билгеләү һәм, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр башкарған эшләр;

5) «Жылышлык белән тәэмин итү турында» 2010 елның 27 июлендәгэ 190-ФЗ номерлы Федераль законда каралган жылышлык белән тәэмин итүне оештыру вәкаләтләре;

6) «Су белән тәэмин итү һәм су бүләп бирү турында» 2011 елның 07 декабрендәгэ 416-ФЗ номерлы Федераль законда каралган су белән тәэмин итү һәм су бүләп бирү өлкәсендәгә вәкаләтләр;

7) «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 2014 елның 28 июнендердәгэ 172-ФЗ номерлы Федераль законда каралган стратегик планлаштыру өлкәсендәгә вәкаләтләрне;

8) муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, чакыртып алу буенча тавыш бирүне әзерләүне һәм уздыруны депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник тәэмин итү;

9) жирлекнең икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлаучы статистик курсәткечләрне жыюны оештыру һәм курсәтләнгән курсәткечләрне дәүләт хакимиите органнарына Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә бирү;

10) таләпләре Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган жирлекләрнең коммуналь инфраструктурасы системаларын, жирлекләрнең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, жирлекләрнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын әзерләү һәм раслау;

11) жирлекнең муниципаль хокукий актларын бастырып чыгару, жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукий актлар проектлары буенча фикер алышу өчен массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә ашыру, жирлек халкына жирлекнең социаль-икътисадый һәм мәдәни үсеше турында рәсми мәгълүматны житкерү, аның ижтимагый инфраструктурасын һәм башка рәсми мәгълүматны үстерү турында;

12) федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элемтәләрне гамәлгә ашыру;

13) жирлек жирле үзидарәсенең сайланулы вазыйфаи затларына, жирлекнең сайланулы жирле үзидарә органнары әгъзаларына, жирлекнең вәкиллекле органы депутатларына, муниципаль хезмәткәрләргә һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә һәнәри белем бирүне һәм өстәмә һәнәри белем бирүне оештыру, мәгариф турында Россия Федерациясе законнарында һәм муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган тәртиптә муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыру;

14) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтиҗәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау һәм гамәлгә ашыру, муниципаль торак фонды тәшкил итә торган күпфатирлы йортларга энергетика тикшерүен үткәрүне оештыру, жирлек чикләрендә энергияне сак тоту турындагы һәм энергетика нәтиҗәлелеген арттыру турындагы законнарда каралган башка чаralарны оештыру һәм үткәрү;

15) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның

2. Жирлек Уставының 7 статьясы нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә, федераль законнарга, жирлек уставына кертелгән мәсьәләләр буенча әлеге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләре билгеләнергә мөмкин.

3. Федераль законнарда билгеләнгән очракларда Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнары һәм Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органнары арасында вәкаләтләрне яңадан бүлү гамәлгә ашырылырга мөмкин. Вәкаләтләрне яңадан бүлү Татарстан Республикасы Дәүләт Советы вәкаләтләренең кименәнде срокына рөхсәт ителә. Татарстан Республикасының мондый законнары чираттагы финанс елы башыннан үз көченә керә.

4. Муниципаль милеккә идарә итү, жирле бюджетны булдыру, раслау һәм үтәү, жәмәгать тәртибен саклауны гамәлгә ашыру, жирле үзидарә органнары структурасын билгеләү, жирлек территориясе чикләрен үзгәртү, шулай ук «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәгэ 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законында каралган башка вәкаләтләрне Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органнары вәкаләтләренә керту рөхсәт итлеми.

5. Жирлекнең жирле үзидарә органнары «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәгэ 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында ирекле нигездә жирлек өчен социаль әһәмияткә ия булган (шул исәптән кизү торулыкларны) гражданнарны гамәлгә ашыруга жәлеп итү турында карар кабул итәргә хокуклы.

6. Социаль әһәмияткә ия эшләргә махсус һөнәри әзерлек таләп ителми торган эшләр генә кертелергә мөмкин.

7. Социаль әһәмияткә ия эшләрне башкаруга жирлекнең хезмәткә сәләтле балигъ яштәге кешеләре төп эшеннән азат булган яки уку вакытыннан өч айга кимендә бер тапкыр түләүсез нигездә җәлеп ителергә мөмкин. Шул ук вакытта социаль әһәмияткә ия эшләрнең озынлыгы рәттән дүрт сәгатьтән артык була алмый.

8. Элеге статьяда билгеләнгән жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләре мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла.

10 статья. Муниципаль контроль

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча кабул ителгән муниципаль хокукий актларда билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен муниципаль контрольне оештыра һәм гамәлгә ашыра, ә контрольнең тиешле төрләре федераль законнар белән жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән очракларда, шулай ук федераль законнарда, Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен муниципаль контроль оештыра һәм гамәлгә ашыра.

2. Муниципаль контроль төрләрен оештыру һәм гамәлгә ашыру «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында» 2020 елның 31 июлендәгэ 248-ФЗ номерлы Федераль закон белән җайга салына.

3. Муниципаль контрольне гамәлгә ашыру тәртибе жирлек Советы тарафыннан раслана торган муниципаль контроль турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

11 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарына Татарстан Республикасының аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләре бирү «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәгэ 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм « 2021 елның 21 декабрендәгэ 414-ФЗ номерлы «Россия Федерациясе субъектларында гавами хакимият оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан Татарстан Республикасының аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очракларда Татарстан Республикасы башкарма хакимиите органнары үз компетенцияләре чикләрендә үтәлү өчен мәжбүри норматив хокукий актлар чыгарырга һәм аларның үтәлешен тикшереп торырга хокуклы.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнарына чикләнмәгән вакытка аерым дәүләт вәкаләтләре бирелергә мөмкин йә, әгәр әлеге вәкаләтләр билгеле бер срокка гамәлдә булса, әлеге вәкаләтләрнең гамәлдә булу срокына бирелергә мөмкин.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен финанс белән тәэммин иту бары тик тиешле бюджетлардан жирле бюджетларга бирелә торган субвенцияләр исәбеннән генә гамәлгә ашырыла.

5. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек уставында каралган очракларда һәм тәртиптә үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә үз матди ресурсларыннан һәм финанс чараларыннан файдаланырга хокуклы.

6. Жирлекнең жирле үзидарә органнары матди ресурслар һәм финанс средстволары шуши максатларга бүләп бирелгән чикләрдә аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен җаваплы.

7. Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органнары жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны, шулай ук әлеге максатларга бирелгән матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан файдалануны тикшереп тора.

12 статья. Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

13 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары белән дәүләт хакимиите органнары арасындагы мөнәсәбәтләр

Жирлекнең жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимиите органнары белән үзара мөнәсәбәтләре түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) жирлекнең социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда жирлекнең жирле үзидарә органнары катнашуы;

2) жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимиите органнары арасында шартнамәләр (килешүләр) төзү;

3) дайми яисә вакытлыча координация, консультация, киңәш бирү һәм башка эш органнары булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән үзара хезмәттәшлекнең башка рәвешләре.

14 статья. Муниципаль хезмәтне хокукий жайга салу

Муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне кертеп, муниципаль хезмәтне хокукий жайга салу, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәтне үтү шартлары һәм тәртибе, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 02 мартандагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июненәгә 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы, жирлек Советы һәм жирлекнең башка муниципаль хокукий актлары белән раслана торган жирлек муниципаль хезмәте турынdagы нигезләмә белән гамәлгә ашырыла.

II бүлек. ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҰЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҰЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

15 статья. Жирлектә яшәүчеләрнең жирле ұзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру рәвешләре һәм халыкның жирле ұзидарәне гамәлгә ашыруды катнашуы

Жирлек халкы жирле ұзидарәне гамәлгә ашыруды түбәндәгे рәвешләрдә турыдан-туры катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) жирлекнең чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) гражданнарның хокукий иҗади инициативасы;
- 6) территориаль ижтимагый ұзидарә;
- 7) гавами тыңлаулар, ижтимагый фикер альшулар
- 8) гражданнар жыелышы;
- 9) гражданнар жыены;
- 10) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 11) гражданнардан сораштыру;
- 12) Инициатив проектлар;
- 13) жирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халық фикер альшуы;
- 14) гражданнарның жирле ұзидарә органнарына мөрәжәгатьләре;

15) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалары.

16 статья. Жирле референдум

1. Жирле референдум жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә турыдан-туры халық тарафыннан хәл итү максатларында уздырыла.

2. Жирле референдум жирлекнең бөтен территориясендә үткәрелә.
3. Жирле референдумны билгеләү турындагы карап жирлек советы тарафыннан кабул ителә:
 - 1) жирле референдумда катнашу хокукуна ия Россия Федерациясе гражданнары тарафыннан күрсәтелгән инициатива буенча;
 - 2) уставларында сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашу каралган һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм вакытларда теркәлгән сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр тарафыннан күрсәтелгән инициатива буенча;
 - 3) жирлек Советы һәм алар тарафыннан бергә күрсәтелгән жирлек башлыгы инициативасы буенча.

4. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдумны билгеләү шарты булып әлеге инициативаны хуплап имзалар жыю тора, аларның саны жирлек территориясенде теркәлгән референдумда катнашучылар санының биш процентын тәшкил итәргә тиеш, ләкин 25 имза кимрәк була алмый.

Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр тарафыннан күрсәтелгән референдум уздыру инициативасы федераль законда билгеләнгән һәм Татарстан Республикасы законы нигезендә кабул ителә торган тәртиптә рәсмиләштерелә.

Жирлек Советы һәм жирлек башлыгы тарафыннан күрсәтелгән референдум уздыру инициативасы жирлек Советы һәм жирлек башлыгы каары белән рәсмиләштерелә. Әлеге инициативаны күрсәту тәртибе жирлек Советының норматив хокукий акты белән билгеләнә.

5. Жирлек Советы
референдумны
жирлек Советына документлар кергән көннән алыш 30 көн эчендә жирле референдум билгеләнә торган документлар нигезендә жирле референдум

Жирле референдум жирлек советы тарафыннан билгеләнгән срокларда билгеләнмәгән очракта, референдум гражданнарының, сайлау берләшмәләренең, жирлек башлыгының, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органнарының, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясенең яисә прокурорның мөрәҗәгате нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд тарафыннан билгеләнгән жирле референдум территория сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны үткәрүне тәэмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятиенең башкарма органы яисә жирле референдумны үткәрүне тәэмин итү суд тарафыннан йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

6. Жирле референдумда яшәү урыны жирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданнары катнашырга хокукли. Россия Федерациясе гражданнары жирле референдумда гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә яшерен тавыш бирү юлы белән катнаша.

Тавыш бирү йомгаклары һәм жирле референдумда кабул ителгән каарар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

7. Жирле референдумда кабул ителгән каарар жирлек территориясенде мәжбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимиите органнары, аларның вазыйфаи затлары яисә жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

8. Жирлекнең жирле үзидарә органнары әлеге Устав билгеләгән вәкаләтләр бүлешү нигезендә жирле референдумда кабул ителгән каарарның үтәлешен тәэмин итә.

9. Жирле референдум уздыру турындагы каарарга, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән каарарга карата федераль законнар нигезендә суд тәртибенде шикаять бирелергә мөмкин

10. Жирле референдумда катнашу өчен гражданнарың хокуклары гарантияләре, шулай ук жирле референдумны әзерләү һәм уздыру тәртибе федераль закон һәм аның нигезендә кабул ителә торган «Жирле референдум турында» 2004

елның 24 мартаңдагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән билгеләнә.

17 статья. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокуки нигезендә яшерен тавыш бирү юлы белән жирлек Советы депутатларын сайлау максатларында уздырыла.

2. Муниципаль сайлаулар жирлек советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карап тавыш бирү көненә кадәр 80 көннән дә иртәрәк кабул ителергә тиеш. Элеге карап кабул ителгән көненнән соң 5 көннән дә соңга калмычча массакүләм мәгълүмат чарапарында рәсми басылып чыгарга тиеш. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән очракларда сайлауларны билгеләү турында карап Татарстан Республикасы сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан кабул ителә.

3. Муниципаль сайлауларны әзерләү һәм уздыру территория сайлау комиссиясенә үз компетенцияләре чикләрендә йөкләнә.

5. Жирлек Советы депутатларын сайлаулар федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

6. Жирлек Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегенең уртача нормасы нигезендә төзелә торган берманатлы сайлау округлары буенча сайланана.

7. Берманатлы сайлау округы буенча тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның ин күп тавышын жыйиган теркәлгән кандидат сайланган дип таныла.

Әгәр жирлек Советы депутатларын сайлауларда берманатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидатура буенча үткәрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның кимендә 50 процентаң жыйиган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар тавышларны бертигез жыйса, алданрак теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

7. Жирлек Советы депутатларын сайлауларның нәтиҗәләре рәсми басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

18 статья. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, законда һәм элеге Уставта билгеләнгән нигезләрдә һәм тәртиптә сайлаучылар тарафыннан чакыртып алынырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу нигезләре булып депутат-ның суд тәртибендә расланган, аңа сайлаучыларның ышанычын шик астына қуйган һәм жирлек башлыгының депутат бурычларын яисә бурычларын үтәмәүдә, депутат, жирлек башлыгы статусына туры килмәслек гамәлләр кылуда, Россия Федерациисе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, Россия Федерациисе һәм Татарстан Республикасы законнарын һәм башка норматив хокукый актларын, элеге Уставын һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны үтәүдә чагылган конкрет хокукка каршы карарлар яисә гамәлләр (гамәл кылмау)

[кодекс://link/d?nd=917001793&prevdoc=543282598](http://link/d?nd=917001793&prevdoc=543282598)

3. Чакыртып алу буенча жирлек Советы депутатын тавыш бирү халык инициативасы буенча үткәрелә.

4. Чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздыру инициативасын күрсәту һәм аны хуплап Жирлек советы депутатын жыю өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокуына ия кимендә 10 кеше санында инициатив төркем төзелә.

5. Инициатив төркем инициатив төркемне теркәү түрындагы үтенечнамә белән территория сайлау комиссиясенә мөрәҗәгать итә. Инициатив төркем үтенечнамәсендә депутатның чакыртып алу өчен нигез булып торучы конкрет хокукка каршы каары яисә гамәл кылмавы (гамәл кылмавы) күрсәтелергә тиеш, инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исеменнән жирлек территориясендә эш итәргә вәкаләтле затларның фамилиясе, исеме, атасының исеме, туу датасы, паспортының яисә граждан паспортын алмаштыручы документының сериясе, номеры һәм аны бирү датасы, аны биргән органның исеме яисә коды күрсәтелеп, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исеменнән жирлек территориясендә эш итәргә вәкаләтле затларның яшәү урыны адресы күрсәтелергә тиеш. Инициатив төркемнең үтенечнамәсенә күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары имза салырга тиеш. Үтенечкә күрсәтелгән хокукка каршы каарлар яисә гамәлләр (гамәл кылмау) расланган суд каары күшүп бирелергә тиеш.

6. Инициатив төркемне теркәү, чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздыру инициативасын хуплап имзалар жыю, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум уздыру өчен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү жирлек советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары түрында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда караганда үзенчәлекләрне исәпкә алыш, жирле референдумны уздыру өчен законда билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

8. Территория сайлау комиссиясе тарафыннан инициатив төркем үтенечнамәсен караганда, чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләгәндә жирлек Советы депутаты тиешле депутат аны чакыртып алу өчен нигез буларак күрсәтелә торган шартларга карата кирәkle документларны тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутат вакытыннан алда, территория сайлау комиссиясе, жирлек советы утырышларын уздыру көненә кадәр өч көннән дә соңга калмыйча, аларны уздыру вакыты һәм урыны түрүнде язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздырганда жирлек Советы депутаты чакыртып алу өчен нигез буларак күрсәтелә торган хәлләр уңаеннан сайлаучыларга аңлатмалар бирү максатларында инициатив төркем белән бертигез нигезләрдә агитация алыш бару хокуына ия.

10. Әгәр чакыртып алу өчен тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның кимендә яртысы тавыш бирсә, жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, чакыртып алышган дип санала.

11. Чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары жирлек Советы депутатына рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

12. Чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгакларын рэсми чыгарганинан соң 5 көн эчендә сайлау комиссиясе инициатив төркемгә, жирлек Советына һәм жирлек Советының тиешле депутатына чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары турында язма рәвештә хәбәр итә.

19 статья. Чикләрне үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрне үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның күрсәтелгән үзгәрешләргә ризалыгын алу, жирлекне үзгәртеп кору максатларында уздырыла.

2. Чикләрне үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очракларда жирлекнең бөтен территориясендә яисә аның территориясенең бер өлешендә уздырыла.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлек советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясе гражданнары сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокуқының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендейгэ 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «Жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартандагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законында, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алыш үткәрелә.

4. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, жирлектә яшәүчеләрнең яртысыннан күбрәге яисә сайлау хокукуна ия жирлек өлеше катнашса, узган дип санала. Жирлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, жирлекне үзгәртеп кору, күрсәтелгән үзгәрешләр өчен жирлек халкының яисә жирлекнең бер өлешенең тавыш бирүдә катнашучыларның яртысыннан күбрәге тавыш бирсә, алынган дип санала.

5. Чикләрне үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү йомгаклары һәм кабул ителгән каарлар рэсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

20 статья. Гражданнарың хокукый инициативасы

1. Гражданнар «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә элеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокук иҗат инициативасына хокуклы.

2. Хокукый иҗат инициативасы белән сайлау хокукуна ия гражданнар төркеме чыгыш ясарга мөмкин. Гражданнарың инициатив төркеменең минималь саны муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән билгеләнә һәм сайлау хокукуна ия муниципаль берәмлек халкы санының 3 процентыннан арта алмый.

3. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру максатларында гражданнар түбәндәгеләргә хокуклы:

- гражданнарның яшәү (эшләү) урыны буенча жыелышларын һәм хокук ижат инициативасын тикшерү һәм қурсәту буенча башка қумәк чараларны оештырырга һәм уздырырга;
- хокук ижат инициативасын қурсәтүне хуплап имзалар жыю буенча инициатив төркемнәр төзергә;
- жирлек халкының имзаларын жыярга һәм кануннарга каршы килми торган ысууллар белән хокук чыгару инициативасын қурсәтүне хуплап агитация алыш барырга.

4. Жирлекнәң жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары гражданнарга хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм құрсәтергә тиеш.

5. Гражданнарның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты жирлек советы тарафыннан аның ачык утырышында, әлеге Устав билгеләгән көннән алыш өч ай эчендә аларның компетенцияләре нигезендә аларның ачык утырышында ничшикsez каралырга тиеш.

Кұрсәтелгән проектны караганда гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позициясен бәян иту мөмкинлеге тәэммин ителергә тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проектын карау процедурасы тиещенчә жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Гражданнарның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтиҗәләре буенча кабул ителгән нигезле карап рәсми рәвештә язма рәвештә аны керткән гражданнар төркеменә житкерелергә тиеш.

21 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Территориаль ижтимагый үзидарә дигәндә, жирлек территориясенең бер өлешендә яшәү урыны буенча гражданнарның мөстәкыйль рәвештә һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча үз инициативаларын гамәлгә ашыруны үз өстенә алуды аңлашыла.

2. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә гражданнарның жыелышларын һәм конференцияләрен үткәру, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнары төзу юлы белән турыдан-туры халык тарафыннан гамәлгә ашырыла.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданнарның түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: қупфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; жирлек булмаган авыл торак пункты; гражданнар яши торган башка территорияләр.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория башка шундый ук территория составына керә алмый.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә аның уставы нигезендә юридик зат булырга мөмкин һәм коммерциягә карамаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәве узарга тиеш.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенең максатлары, бурычлары, рәвешләре һәм төп юнәлешләре;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын төзү, аларның вәкаләтләрен, хокукларын һәм бурычларын туктату тәртибе, вәкаләтләре чоры;

4) каарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм алар белән эш итү тәртибе;

6) Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

8. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлеге мәсьәләләре буенча гражданнарың жыелышлары, конференцияләре аның уставы нигезендә чакырыла.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда уналты яшькә житкән тиешле территориядә яшәүче халыкның кимендә өчтән бере катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналты яшькә житкән тиешле территориядә яшәүчеләрнең яртысыннан да ким булмаган өлешен тәшкил итүче гражданнар жыелышларында сайланган делегатларның кимендә өчтән бере катнашса, хокуклы дип санала.

10. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жыелышының, конференцияләренең аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;

2) территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;

5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлеге турында хисапларны карау һәм раслау;

7) инициативалы проект турында фикер альшу һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча каар кабул иту.

11. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

1) тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен тәкъдим итә;

2) гражданнар жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән каарларның үтәлешен тәэммин итәләр;

3) территорияне төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарың социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, жирле бюджет акчаларыннан файдаланып,

территориаль ижтимагый үзидарә органнары һәм жирле үзидарә органнары арасынdagы шартнамә нигезендә дә гамәлгә ашырырга мөмкин;

4) үз компетенцияләренә kursætelgәn aktlarны kabул itү кертелгәn жирле үзидарә органнарына (жирлек Советына, жирлек башлыгына һәм жирлек башкарма комитетына) шушы органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга tiешле муниципаль хокукий актлар проектларын кертергә хокуклы.

11. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары проект инициаторлары буларак инициатив проектны тәкъдим itә ала.

12. Территориаль ижтимагый үзидарәне oештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәkle акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукий акты белән билгеләнә.

22 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә учреждениесе тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә булдыру максатларында гражданнар, жирлекнең жирле үзидарә органнары инициативасы буенча территориаль ижтимагый үзидарә уставы проектын эшләүне гамәлгә ашыруучы һәм чикләрендә шушы территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә totыla торган территориядә яшәүче гражданнар жыелышын оештыруучы гражданнарының инициатив төркеме төзелә.

2. Гражданнар жыелышы жирлекнең tiешле территориясенде территориаль ижтимагый үзидарә төзу турында карап kabул itә, аның уставын kabул itә, шулай ук жирлек Советында гражданнар жыелышын территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүгә бәйле мәсьәләләр буенча тапшырырга вәкаләтле вәкилне (вәкилләрне) билгели.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә жирле үзидарә уставы жирлек Советы тарафыннан теркәлгәннән соң гамәлгә куелган дип санала.

23 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен жирлек башлыгына гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) түбәндәгеләр тапшырыла:

гражданнар жыелышының барлық вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гариза;

территориаль ижтимагый үзидарә төзу турында карап kabул itелгәn гражданнар жыелышы беркетмәсе, фамилиясен, исемен, атасының исемен, туудатасын, паспортының яисә граждан паспортын алмаштыруучы документының сериясен, номерын һәм бирелү датасын, вәкаләтле hәр вәкилнең яшәү урыны адресын kursætep;

территориаль ижтимагый үзидарә уставының ике нөхчәсе.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгәn документлардан тыш, башка документларны тапшыру турындагы таләпләр рөхсәт итлеми.

Вәкаләтле вәкилгә, исемлекне һәм аларны алу датасын kursætep, документлар алу расписка бирелә.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар көргән көннән алыш жирлек башлыгы уставын теркәү турында яисә аны теркәүдән баш тарту турында жирлек Советы карары проектын алдан карауны һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль ижтимагый үзидарә уставын һәм жирлек Советының киңәш бирү тавышы хокукуна ия утырышында алдан караганда катнашырга хокуклы.

5. Жирлек Советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында яисә әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алган көннән соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында карар кабул итә. Уставын теркәүдән баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып Россия Федерациясе Конституциясенең территориаль ижтимагый үзидарә уставы нормаларына, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, жирлек уставына, муниципаль берәмлекнең башка норматив хокукий актларына каршы килү тора.

7. Территориаль ижтимагый үзидарәне төзүнең максатка ярасызылыгы мотивлары буенча территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту рөхсәт ителми.

8. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча жирлек Советы кабул иткән дәлилләнгән карар өч көн эчендә гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) иғтибарына рәсми рәвештә житкерелергә тиеш.

9. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында жирлек советы карар кабул иткән очракта, уставының бер нөсхәсе, аны теркәү турында тамга куеп, гражданнар жыенешиның вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе жирлек Советында саклана.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр жирлек советы тарафыннан әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

24 статья. Халық тыңлаулары, ижтимагый фикер алышуулар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукий актлар проектлары туринде фикер алышу өчен жирлек Советы, жирлек башлыгы катнашында гавами тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Халық тыңлаулары халық, жирлек советы, жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.

Халық яки жирлек советы инициативасы буенча үткәрелә торган гавами тыңлаулар жирлек советы тарафыннан, ә жирлек башлыгы - жирлек башлыгы инициативасы буенча жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Халық тыңлауларына чыгарылырга тиеш:

1) жирлек уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту туринда муниципаль норматив хокукий акт проекты, жирлек уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, әлеге уставны әлеге норматив

хокукий актларга туры китерү максатларында Татарстан Республикасы Конституциясе яисә законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау рәвешендә үзгәрешләр керту очракларыннан тыш;

- 2) жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;
- 3) жирлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясе проекты;
- 4) жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре.

Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төzelеш алыш бару кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияне ызанлау кагыйдәләре проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлекеннән яисә капитал төzelеш объектыннан файдалануның шартлыча рөхсәт ителгән төренә, рөхсәт бирү турындагы каарлар проектларына, капитал төzelеш объектларын төзүнең ин чик параметрларыннан тайпилуга, реконструкцияләүгә рөхсәт бирү турындагы каарлар проектларына, жир кишәрлекләреннән һәм капитал төzelеш объектларыннан рөхсәт ителгән файдалануның бер төрен һәм мондый файдалануның башка төрен үзгәрту мәсьәләләренә, жирдән файдалану һәм төzelеш алыш бару буенча расланган кагыйдәләр булмаганды гавами тыңлаулар яисә жәмәгать фикер алышулары үткәрелә, аларны оештыру һәм үткәрү тәртибе шәһәр төzelеше эшчәнлегенең әлеге статьяның 4 өлешләрен исәпкә алыш билгеләнә.

4. Гавами тыңлаулар уздыру турында каар муниципаль хокукий акт проектын тиешле орган яисә жирлек урынындагы вазыйфаи зат тарафыннан карау көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Гавами тыңлаулар уздыру вакытын һәм урынын күрсәтеп гавами тыңлаулар уздыру турында мәгълүмат, шулай ук гавами тыңлауларга чыгарыла торган муниципаль норматив хокукий акт проекты гавами тыңлаулар үткәрү көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә), шул исәптән «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чeltәрендә (kamskoye-ustye.tatarstan.ru) урнаштырылырга, жирлекнең мәгълүмат стендларында, шулай ук «Бердәм дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр (функцияләр) федераль дәүләт мәгълүмат системасында урнаштырылырга тиеш.

6. Гавами тыңлаулар һәм муниципаль норматив хокукий акт проекты басылып чыккан (халыкка житкерелгән) көннән башлап, жирлек халкы халык тыңлауларына чыгарылган муниципаль норматив хокукий акт проекты яисә мәсьәләсе буенча, шул исәптән “Бердәм дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр (функцияләр) федераль дәүләт мәгълүмат системасы аша, тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жибәрергә хокуклы.

Кисәтүләр һәм тәкъдимнәр юнәлеше гавами тыңлаулар үткәрү көненә кадәр 2 эш көненнән дә соңга калмыйча тәмамлана.

Жирлек башлыгы кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гому миләштерүне оештыра һәм аларны гавами тыңлауларда катнашучыларга житкерә.

7. Халык тыңлаулары муниципаль хокукий акт проектын карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Халык тыңлаулары белгечләр, экспертылар, кызыксынган затлар чакыруы белән уздырыла. Халык тыңлауларында жирлекнен теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

8. Гавами тыңлаулар уздыру йомгаклары буенча жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль хокукий акт проектының гавами тыңлауларына чыгарылуын керту кертелгән.

9. Гавами тыңлауларның нәтижәләре басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш, шул исәптән «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлекенең рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә (kamskoye-ustye.tatarstan.ru) жирлекнең мәгълүмат стендларында урнаштырылырга, шулай ук «Дәүләт һәм муниципаль хезмәтләрнең (функцияләрнен) бердәм порталы» федераль дәүләт мәгълүмат системасында гавами тыңлаулар үткәрелгән көннән алыш 5 көннән дә соңга калмыйча урнаштырылырга тиеш.

10. Гавами тыңлауларны оештыру һәм үткәрү тәртибе жирлек Советы тарафыннан раслана торган гавами тыңлаулар турындагы нигезләмә белән билгеләнә.

25 статья. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр турында фикер алышу, жирле үзидарә органнары һәм авыл жирлеге жирле үзидарәсенең вазыйфаи затлары эшчәнлеге турында халыкка мәгълүмат житкерү, инициатив проектлар керту һәм аларны карау, жирлек территориясе өлешендә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча фикер алышу өчен гражданнар жыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар жыелышы авылларга, торак массивларга, кварталларга, урамнарга, торак йортларга чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы буенча, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткәрелә.

3. Жирлек Советы яки Шәһәр жирлеге башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар жыелышы тиешенчә жирлек советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы жирлек Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм шуши территорияләрдә урнашкан предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар жыелышында катнашу хокукуна ия халык төркемнәренең кимендә 10 процента язу тәкъдиме буенча билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карауга чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеге, жыелышны уздыру вакыты һәм урыны күрсәтelerгә тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзalanырга тиеш, э әгәр жыелышны үткәрү инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәжәгать итсә - әлеге гражданнар, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урыны адресын күрсәтеп мөрәжәгать итә.

Жирлек Советы үзенең якындагы утырышында гражданнар жыелышын үткәрү турында кертелгән тәкъдимне карый.

Жирлек Советы гражданнарың жыелышын үткөрдән үзенең максатка ярашсызылығы мотивлары буенча баш тартырга хокуклы түгел.

Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

5. Инициатив проектлар керту һәм аларны карау мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында уналты яшькә житкән әлеге территорииядә яшәүчеләр катнашырга хокуклы. Инициатив проектларны керту мәсьәләләрен карау һәм тикшерү максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе авыл жирлеге Советының норматив хокукий акты белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыелышын уздыру вакыты һәм алар турында фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территорииядә яшәүчеләр жыелыш үткәрү көненә қадәр 7 көннән дә соңга қалмыйча массакүләм мәгълүмат чараларыннан, почта хәбәрләреннән, шәхси күзәтүләрдән, игълан итүләрдән һәм мөмкин булган башка чаралардан файдаланалар.

Гражданнар жыелышын әзерләүне һәм уздыруны жирлекнең башкарма комитеты тәэммин итә.

8. Жыелышлар эшендә әлеге территорииядә яшәүче, сайлау хокуқына ия гражданнар катнашырга хокуклы. Жыелышта катнашырга хокуку булган гражданнарың гомуми саны муниципаль сайлаулар уздырганда файдаланыла торган Россия Федерациясе чикләрендә булу урыны һәм яшәү урыны буенча Россия Федерациясе гражданнарын теркәүне исәпкә алу курсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Жыелышта катнашырга хокуку булган гражданнар санының кимендә өчтән бере катнашса, гражданнар жыелышы тулы хокуклы дип санала.

Жыелыш каарлары жыелышта катнашкан гражданнарың күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирлек жирле үзидарәсенең вазыйфаи затларына мөрәҗәгатьләр кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирлек жирле үзидарәсенең вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы үз компетенциясенә территорииаль ижтимагый үзидарә уставы белән кертелгән мәсьәләләр буенча каар кабул итә.

10. Гражданнар жыелышы кабул иткән мөрәҗәгатьләр компетенцияләренә мөрәҗәгатьләрдәге мәсьәләләрне хәл итү кертелгән жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәсенең вазыйфаи затлары тарафыннан язма жавап жибәрелеп һичшикsez каралырга тиеш.

11. Гражданнар жыелышын билгеләү һәм уздыру тәртибе, шулай ук гражданнар жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукий акты, территорииаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданнар жыелышы йомгаклары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

26 статья. Гражданнар жыены

1. Гражданнарның жыены халыкның жирле үзидарәне турыйдан-туры тормышка ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы рәвеше булып тора.

2. Гражданнар жыены «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм жирлек Советы карары белән расланган гражданнар жыенын үткәрү тәртибе турындагы нигезләмәгә ярашлы рәвештә үткәрелә.

3. Россия Федерациисендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган очракларда гражданнар жыены тубәндәгечә үткәрелергә мөмкин:

1) авыл жирлеге (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча торак пунктта курсәтелгән торак пункт территорииясен башка жирлек (муниципаль район)территориясенә кертүгә китерә торган курсәтелгән торак пункт кергән жирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча.;

2) жирлек составына керә торган йә муниципаль район чикләрендә авылара территорииядә урнашкан торак пункт территорииясе өлешендә Татарстан Республикасы законы нигезендә торак пункт территорииясенең әлеге өлешендә гражданнарга үзара салым акчаларын керту һәм куллану мәсьәләсе буенча;

3) жирлек составына керә торган йә муниципаль район чикләрендә авылара территорииядә урнашкан торак пункт территорииясе өлешендә Татарстан Республикасы законы нигезендә торак пункт территорииясенең әлеге өлешендә гражданнарның үзара салым акчаларын керту һәм куллану мәсьәләсе буенча.

4. Гражданнарның жыены йә жирлекнен сайлау хокукуна ия, кимендә 10 кеше яши торган торак пунктында яшәүчеләрнең төркеме инициативасы буенча чакырылырга мөмкин.

Гражданнарның үзара салым акчаларын керту һәм куллану мәсьәләсе буенча гражданнар жыены үткәрелергә мөмкин булган жирлек составына керүче торак пункт территорииясенең бер өлешенең чикләрен билгеләү критерийлары Татарстан Республикасы законы белән билгеләнә.

5. Жыен үткәрү инициативасын хуплап жыелырга тиешле имзалар саны сайлау хокукуна ия гражданнарның, дайми яисә башлыча яшәүче, торак пункт территорииясендә яшәү урыны буенча теркәлгән, эмма 25 имзадан да ким була алмый.

6. Жирлек башлыгы тарафыннан чакырыла торган гражданнар жыены жирлек башлыгының карары, инициатив төркем тарафыннан чакырыла торган гражданнар жыены жирлек Советы карары белән билгеләнә.

7. Торак пунктта яшәүчеләр гражданнар жыеннын уздыру вакыты һәм урыны турында алдан ук хәбәр ителә, муниципаль хокукий акт проекты һәм гражданнар жыеннын үткәрүгә әзерлек тәртибе турындагы нигезләмәдә билгеләнгән тәртип нигезендә гражданнар жыеннын хәл итүгә чыгарыла торган мәсьәләләр буенча материаллар белән алдан ук билгеләнә.

8. Жыенда кабул ителгән каарлар муниципаль хокукий актлар булып тора, жирлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм Татарстан Республикасының муниципаль норматив хокукий актлары регистрына көртөлөргө тиеш.

9. “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федеरаль законның 25.1 статьясында караптыйған гражданнарның жыенеси, анда торак пунктта яисә жирлектә яшәүчеләрнең сайлау хокукуна ия яртысыннан артыгы катнашканда, хокуклы. Торак пункту сайлау хокукуна ия кешеләрнең яртысыннан артыгы бер үк вакытта бергә булу мөмкинлеге булмаса, элеге Устав нигезендә халық жыенесин үткәрү турында карап кабул ителгән көннән бер айдан да калмыча, этаплап уздырыла. Шул үк вакытта элек халық жыенесинде катнашкан затлар тавыш бирүдә киләсе этапларда катнашмый. Гражданнар жыенесинең каары гражданнар жыенесинде катнашучыларның яртысыннан артыгы аның өчен тавыш бирсә, кабул ителгән дип санала.

27 статья. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм жирлекнең барлық халкы фикерен ачыклау зарурлыгы очрагында уздырыла. Жирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасыннан гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышын чакыру кыенлашкан очракларда уздырыла.

2. Гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав һәм (яисә) жирлек Советының норматив хокукий акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халық, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы буенча уздырыла. Жирлек Советы яки жирлек башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) тиешенчә жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халық инициативасы белән уздырыла торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Әгәр анда сайланган делегатларның яртысыннан артыгы катнашса, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) хокуклы дип санала. Конференция каарлары (делегатлар жыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) нәтиҗәләре рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

28 статья. Гражданнардан сораушу үткәрү

1. Гражданнардан сорау жирлекнең бөтен территориясендә яисә жирлек территориясенең бер өлешендә жирлек жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи

затлары, шулай ук дәүләт хакимиите органныры каарлар кабул иткәндә халық фикерен ачыклау һәм исәпкә алу өчен үткәрелә.

Сораштыру нәтижәләре киңәш характерында.

2. Гражданнардан сораштыруда сайлау хокукуна ия жирлек халкы катнашырга хокуклы.

Гражданнарның инициатив проектка ярдәм итү турыйндағы фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда жирлек халкы яисә аның өлеше катнашырга хокуклы, аларда уналты яшькә житкән инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә.

3. Гражданнардан сорау түбәндәге инициатива белән үткәрелә:

1) жирлек Советы яки жирлек башлыклары - жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органныры - республика һәм республика әһәмиятендәге объектлар өчен жирлек жирләренең максатчан билгеләнешен үзгәрту турыйнда каарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен;

3) гражданнардан сораштыру уналты яшькә житкән инициативалы проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган жирлек халкы яки аның өлеше инициативасы буенча уздырыла - әлеге инициативалы проектка ярдәм итү турыйнда гражданнарның фикерен ачыклау өчен.

4. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү һәм үткәрү тәртибе жирлек Уставы һәм жирлек советы каары белән Татарстан Республикасы законы нигезендә билгеләнә.

5. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турыйндағы каар жирлек советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнардан сорашып белешү үткәрү өчен «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлекенең рәсми сайты «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә (kamskoye-ustye.tatarstan.ru) файдаланылырга мөмкин. Жирлек Советының гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турыйндағы каарында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) сораштыру уздыру датасы һәм сроклары;

2) сораштыру үткәргәндә тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) сорауны (сорауларны) формулировкалау;

3) сораштыру үткәрү методикасы;

4) сораштыру кәгазенең формасы;

5) сораштыруды катнашучы муниципаль берәмлек халкының минималь саны;

6) «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлекенең рәсми сайтыннан файдаланып, гражданнардан сораштыру үткәрелгән очракта, сораштыруды катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

6. Жирлектә яшәүчеләр гражданнардан сораштыру үткәрү турыйнда аны үткәрүгә кимендә 10 көн кала хәбәр итә.

7. Гражданнардан сорашып белешү әзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) жирлек бюджеты акчалары исәбеннән - жирлекнең жирле үзидарә органнары яки жирлек халкы инициативасы буенча сораштыру уздырганда;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы белән сораштыру уздырганда - Татарстан Республикасы бюджеты чараплары исәбеннән.

8. Сораштыру нәтижәләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән жирлекнең теләсә кайсы кешесе танышырга хокуклы. Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле караплар кабул ителгәндә, сораштыру нәтижәләре исәпкә алышырга тиеш.

29 статья. Инициатив проектлар

1. Жирлектә яшәүчеләргә яисә аның өлешенә өстенлекле әһәмияткә ия чараларны гамәлгә ашыру максатларында жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне яисә жирлекнең жирле үзидарә органнарына бирелгән карапларны хәл иту хокукуы жирле әһәмияттәге яисә башка мәсьәләләрне хәл иту буенча инициатив проект кертелергә мөмкин. Инициатив проектлар гамәлгә ашырыла ала торган жирлек территориясенән бер өлешен билгеләү тәртибе жирлек Советы карапы белән билгеләнә.

2. Инициатив проектны керту инициативасы белән уналты яшькә житкән һәм жирлек территорияндә яшәүче кимендә ун граждан, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары (алга таба - проект инициаторлары) инициатив төркем чыгыш ясарга хокуклы. Инициатив төркемнең минималь саны жирлек Советы карапы белән киметлергә мөмкин. Проект инициаторы булу хокукуы жирлек Советы карапы нигезендә шулай ук жирлек территорияндә эшчәнлек алыш баручы башка затларга да бирелергә мөмкин.

3. Инициатив проектта түбәндәгә белешмәләр булырга тиеш:

1) жирлек халкы яисә аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия проблеманы тасвирлау;

2) күрсәтелгән проблеманы хәл иту буенча тәкъдимнәрне нигезләү;

3) инициатив проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижәләрен) тасвирлау;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыруга кирәклө чыгымнарның алдан исәпләве;

5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырыла торган сроклары;

6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынулы затларның планлаштырыла торган (мөмкин булган) финанс, мөлкәт һәм (яисә) хезмәт катнашуы турында белешмәләр;

7) инициатив түләүләрнән планлаштырылган күләменнән тыш, әлеге акчаларны инициатив проектны гамәлгә ашыруга куллану күздә тотылган очракта, жирле бюджет акчалары күләменә күрсәтү;

8) жирлек территориясенә яисә аның чикләрендә инициатив проект гамәлгә ашырылачак өлешен жирлек Советы карапы белән билгеләнгән тәртип нигезендә күрсәтү;

9) жирлек Советы карапында каралган башка белешмәләр.

4. Инициатив проект, аны жирлек башкарма комитетына керткәнче, гражданнар жыенында, жыелышында яисә конференциясендә, шул исәптән территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында яисә конференциясендә, инициатив проект турында фикер алышу, жирлек халкы яисә аның өлеше мәнфәгатьләренә туры килүен билгеләү, инициатив проектны гамәлгә ашыруның максатка ярашлылыгын ачыклау, шулай ук инициатив проектны хуплау турында гражданнарны жыен, жыелыш яисә конференция кабул иту максатларында каралырга тиеш. Шул ук вакытта бер жыенда, бер жыелышта яки гражданнарның бер конференциясендә берничә инициативалы проект каралырга мөмкин.

Жирлек Советы карапы белән шулай ук гражданнардан сорашып белешү, аларның имзаларын жыюю юлы белән инициатив проектка ярдәм иту мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерен ачыклау мөмкинлеге каралырга мөмкин.

Инициатив проектны гамәлгә керткәндә проектның инициаторлары жирлек башкарма комитетына гражданнар жыены, жыелышы яисә конференциясенең беркетмәсен, гражданнардан сораштыру нәтижәләрен һәм (яисә) имзалар кәгазыләрен китерәләр, алар инициатив проектка жирлек халкы тарафыннан яисә аның өлешенде ярдәм итүне раслый.

5. Инициатив проектны жирлек башкарма комитетына керту турындагы мәгълүмат инициатив проект жирлек башкарма комитетына кертелгән көннән алыш өч эш көне эчендә «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чeltәрендә (<https://kamskoye-ustye.tatarstan.ru/osinnikovskoe.htm>) жирлекнең рәсми сайтында басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) һәм жирлек башкарма комитетына әлеге статьяның З өлешендә күрсәтелгән белешмәләрне, шулай ук проектның инициаторлары турында белешмәләр булырга тиеш. Бер үк вакытта гражданнар жирлек башкарма комитетына үзләренең тәкъдимнәрен һәм тәкъдимнәрен тәкъдим иту мөмкинлеге турында, аларны тәкъдим иту срокын күрсәтеп, алдан хәбәр ителә. Үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен уналты яшкә житкән жирлек халкы жибәрергә хокуклы. Жирлекнең башкарма комитеты күрсәтелгән мәгълүматны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чeltәрендә урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта, күрсәтелгән мәгълүмат «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлекенең рәсми сайтында урнаштырыла (<https://kamskoye-ustye.tatarstan.ru>).

6. Инициатив проект кертелгән көннән алыш 30 көн эчендә жирлекнең башкарма комитетына мәжбүри рәвештә каралырга тиеш. Инициатив проектны карау нәтижәләре буенча жирлекнең башкарма комитеты түбәндәге каарларның берсен кабул итә:

1) инициативалы проектны хупларга һәм аның өстенде эшләүне жирле бюджет турындагы карап белән каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә жирле бюджет проектын төзү һәм карау тәртибенә туры китереп (жирле бюджет турындагы карапга үзгәрешләр керту) тиешле максатларга һәм (яисә) тиешле максатларга һәм (яисә) дәвам итәргә;

2) Инициатив проектны хуплаудан баш тартырга һәм инициатив проектны хуплаудан баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, аны проект инициаторларына кайтарырга.

7. Жирлекнең башкарма комитеты түбәндәге очракларның берсендә инициатив проектны хуплаудан баш тарту турында карар кабул итә:

1) инициатив проектны кертуңең һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

2) инициатив проектның Россия Федерациясенең федераль законнары һәм башка норматив хокукый актлары таләпләренә, Татарстан Республикасы законнарына һәм башка норматив хокукый актларга, әлеге Уставка туры килмәве;

3) жирле үзидарә органнарының кирәkle вәкаләтләре һәм хокуклары булмаганлыктан, инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкинлеге булмау;

4) инициатив түләуләре барлыкка килмәгән инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәkle чараптар күләмндә жирле бюджет чараптары булмау;

5) инициатив проектта тасвиirlанган проблеманы нәтиҗәләрәк хәл итү мөмкинлеге булу;

6) инициативалы проектны конкурс буенча сайлап алуны узмаган дип тану.

8. Жирлекнең башкарма комитеты әлеге статьяның 7 өлешендәге 5 пунктында каралган очракта проект инициаторларына бергәләп инициатив проектны эшләп бетерергә тәкъдим итәргә, шулай ук аны үз компетенцияләре нигезендә башка муниципаль берәмлекнең яисә дәүләт органының жирле үзидарә органы каравына тәкъдим итәргә тиеш.

9. Инициатив проектларны курсәту, керту, тикшерү, карау, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткәрү тәртибе жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

10. Жирлекнең башкарма комитетына берничә инициативалы проект кертелгән очракта, шул исәптән эчтәлеге буенча шундый ук өстенлекле проблемаларны тасвиirlap, жирлекнең башкарма комитеты конкурс нигезендә сайлап алу уздыруны оештыра һәм бу хакта проектның инициаторларына хәбәр итә.

11. Инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткәрү коллегиаль органга (комиссиягә) йөкләнә, аны формалаштыру һәм эшчәнлек тәртибе жирлек Советы карары белән билгеләнә. Коллегия органның (комиссиянең) составы жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан төzelә. Мондый чакта коллегиаль орган (комиссия) әгъзаларының гомуми санының яртысы жирлек Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнергә тиеш. Проектның инициаторларына һәм аларның вәкилләренә конкурс нигезендә сайлап алуны уздырганда коллегиаль орган (комиссия) тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен бәян итү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.

12. Проектның инициаторлары, тиешле муниципаль берәмlek территориясендә яшәүче гражданнарының жыене, жыельышы яисә конференциясенә вәкаләтле башка гражданнар, шулай ук Россия Федерациясе законнарында билгеләнә торган башка затлар инициатив проектны Россия Федерациясе законнарына каршы килми торган рәвешләрдә гамәлгә ашыруны жәмәгать контролендә тотарга хокуклы.

13. Инициатив проектны жирлек башкарма комитеты тарафыннан карау турында, инициатив проектны гамәлгә ашыру барышы турында, шул исәптән акчаларны куллану турында, аны гамәлгә ашырудың кызыксынучы затларның мөлкәти һәм (яисә) хезмәт катнашу турында, жирлекнең рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә бастырып чыгарылырга

(халыкка житкерелергә) həm урнаштырылырга тиеш (<https://kamskoye-ustye.tatarstan.ru/osinnikovskoe.htm>). Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгаклары турында жирлек башкарма комитетының хисабы инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланган көннән алыш 30 календарь көн эчендә жирлекнең рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә басылып чыгарга (халыкка житкерергә) həm урнаштырылырга тиеш (<https://kamskoye-ustye.tatarstan.ru/osinnikovskoe.htm>). Жирлекнең башкарма комитеты күрсәтелгән мәгълүматны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта, күрсәтелгән мәгълүмат «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районны» муниципаль берәмлекенең рәсми сайтында урнаштырыла (<https://kamskoye-ustye.tatarstan.ru>).

30 статья. Жирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер аlyшуы

1. Муниципаль хокукий актлар проектларын həm жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләрне халык фикер аlyшуына чыгару турындагы карап жирлек советы тарафыннан үз инициативасы буенча яисә тиешле территориядә яшәүче гражданнар таләбе буенча жирлек Советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукий акт проекты тексты həm халык фикер аlyшуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар аларны халык фикер аlyшуына чыгару турында карап кабул ителгәннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча массакуләм мәгълүмат чарагында бастырып чыгарыла, жирлек халкына жибәрелә, халыкка танышу өчен мөмкин булган урыннарда урнаштырыла, башка ысууллар белән халыкка житкерелә.

3. Жирлек Советы халык фикер аlyшуына сорав чыгару белән бер үк вакытта фикер аlyшу барышында керә торган тәкъдимнәрне həm искәрмәләрне карау эшен оештыру сргын həm тәртибен билгели, күрсәтелгән максат өчен маxsus комиссия төзи.

4. Жирлек Советы үзе чыгара торган муниципаль хокукий актларның проектлары həm жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләр турында фикер аlyшуны тәэммин итә, моның өчен кирәклө шартлар тудыра.

5. Халык фикер аlyшуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр həm искәрмәләр жирлек Советына жибәрелә.

6. Муниципаль хокукий актлар проектлары həm жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр həm искәрмәләр жирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер аlyшуы йомгаклары турында халыкка хәбәр ителә.

31 статья. Гражданнарың жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар жирлекнең жирле үзидарә органнарына индивидуаль həm коллектив мөрәжәгатьләргә хокуклы.

2. Гражданнарың мөрәжәгатьләре «Россия Федерациясе гражданныры мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 02 маенданы 59-ФЗ номерлы

Федераль законда, «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәҗәгатьләре турында» 2003 елның 12 маенданы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарың мөрәҗәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган очен жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жаваплы булалар.

32 статья. Жирлектә яшәүчеләрнең жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка рәвешләре

1. Федераль законнар нигезендә жирлекнең әлеге Уставында каралган жирле үзидарәне турыдан-туры халык тарафыннан гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы рәвешләре белән беррәттән, гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә катнашырга хокуклы.

2. Жирлектә яшәүчеләрнең жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруы һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары һәм жирлек жирле үзидарәсенең вазыйфай затлары халыкка жирле үзидарә халкын турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. ЖИРЛЕК СОВЕТЫ

33 статья. Жирлек Советы - жирлек жирле үзидарәсенең вәкиллекле органы

1. Жирлек Советы жирлек жирле үзидарәсенең дайми эшләүче, коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Жирлек Советының рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлек советы». Осинники авыл жирлек советы (алга таба - жирлек советы) қыскартылган вариант.

3. Жирлек Советының вәкаләтләр чоры - 5 ел.

4. Жирлек советы жирлек халкына хисап tota һәм контролъдә tota.

5. Жирлек Советының үз исеме белән мәннәре, бланклары бар.

6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итүгә чыгымнар жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

34 статья. Жирлек Советы составы

1. Жирлек Советы берманатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланган 7 депутаттан тора.

2. Жирлек Советы аның составына жирлек Советының билгеләнгән саныннан кимендә өттән ике депутатны сайлаганда хокуклы була.

35 статья. Жирлек Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләtlәре аны сайлаган көннән башлана hәм яңа чакырылыш жирлек Советы эшли башлаган көннән түктатыла. Яңа чакырылыш жирлек Советы эшли башлау көне дип аны утырышны сайлаганнан соң беренче тапкыр уздыру көне санала.

2. Жирлек Советы депутаты, әлеге Устав билгеләгән очраклардан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт hәм хезмәт бурычларын үтәп, азат ителмәгән нигездә эшли. Жирлектә дайми нигездә бер депутат гына эшли ала.

3. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашулары биналарда, махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үtkәру тормыш-яшәешне тәэммин итү, транспорт яисә социаль инфраструктура, элементе объектларының эшчәнлеген бозуга, жәяулеләр hәм (яисә) транспорт чараларының хәрәкәтен булдырмауга йә гражданнарның торак урыннарына яисә транспорт, яисә социаль инфраструктура объектларына керүенә китермәсә, уздырыла. Татарстан Республикасы башкарма хакимијите органнарының яисә жирлекнең жирле үзидарә органнарының мондый очрашулар турында хәбәре таләп ителми. Шул ук вакытта жирлек Советы депутаты күрсәтелгән органнарга аларны уздыру датасы hәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

4. Жирлекнең башкарма комитеты депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын уздыру өчен махсус бирелгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын уздыру өчен бирелә торган урыннарның исемлеген hәм аларны бирү тәртибен билгели.

5. Жирлек Советы депутатының гавами чара рәвешендә сайлаучылар белән очрашулары жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре hәм пикетлар турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә үткәрелә.

6. Жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре hәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнарында билгеләнә торган гавами чара рәвешендә жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яисә уздыруга каршылык күрсәту Россия Федерациясе законнары нигезендә административ жаваплылыкта китерә.

7. Жирлек Советы депутаты статусына бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

8. Жирлек Советы депутатына Россия Федерациясе hәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, жирлек Советы каарлары нигезендә үз вәкаләtlәрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэммин ителә.

9. Жирлек Советы депутаты жирлек Советы тарафыннан раслана торган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен булырга тиеш:

1) эшкуарлык эшчәнлеге белән шәхсән яисә ышанычлы затлар аша шөгыльләнергә, шулай ук хужалык итүче субъект белән идарә итүдә катнашырга (федераль законнар hәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә торак,

төзелеш, гараж кооперативларыннан, бакчачылык, яшелчәчелек, дача кулланучылар кооперативларыннан, күчмез миңекчеләре ширкәтеннән һәм билгеләнгән тәртиптә теркәлгән профсоюз ширкәтләреннән, Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре советыннан, муниципаль берәмлекләренең башка берләшмәләреннән тыш), әгәр федераль законнарда яисә муниципаль хокукий актта билгеләнгән тәртиптә бу оешма белән идарә итүдә катнашу йөкләнмәгән булса;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик тудырырлык үз-үзенде тотыштан тыелырга, шулай ук аның аbruена яисә жирлек Советы аbruена зыян китерергә сәләтле конфликтлы хәлләрдән качарга мөмкин;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы булганда - шәхси кызыксыну депутат бурычларын объектив үтәүгә йогынты ясый яисә йогынты ясый ала торган вәзгыять - бу хакта жирлек Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге конфликтны булдырмауга яисә җайга салуга юнәлдерелгән каарын үтәргә;

4) жирлек Советында билгеләнгән гавами чыгышлар кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә бәйле булмаган максатларда конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйле рәвештә аңа мәгълүм булган белешмәләрне фаш итмәскә һәм файдаланмаска;

6) депутат бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә физик һәм юридик затлардан бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата бүләкләү, ссуда, хезмәт күрсәтүләр, күцел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка бүләкләүләр) алышмаска.

10. Үз вәкаләтләрен дайми нигездә гамәлгә ашыручи депутат түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

1) шәхсән яисә ышанычлы затлар аша эшкуарлык эшчәнлеге белән шөгыльләнергә;

2) түбәндәге очраклардан тыш, коммерция яисә коммерциягә карамаган оешма идарәсендә катнашырга:

а) сәяси партия белән идарә итүдә, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан түләүсез нигездә катнашу, съездда (конференциядә) яисә башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчмез мөлкәт милекчеләре ширкәтләренең съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында катнашу;

б) коммерциягә карамаган оешма идарәсендә (сәяси партия идарәсендә катнашудан тыш, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан, Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртиптә коммерциягә карамаган оешма съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларында, күчмез мөлкәт милекчеләре ширкәтендә катнашудан тыш) катнашу;

в) Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре советында, муниципаль берәмлекләренең башка берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә күрсәтү;

г) муниципаль берәмлек муниципаль берәмлекне гамәлгә куючы (катнашучы) муниципаль берәмлек булган оешма идарә органнарында һәм ревизия комиссиясендә оешманы гамәлгә куючы (акционер) тарафыннан оешманы гамәлгә

куючының вәкаләтләрен муниципаль берәмлек исеменнән гамәлгә ашыру тәртибен йә муниципаль милектәге акцияләр (устав капиталындағы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукий актлар нигезендә түләүсез нигездә тапшыру;

д) федераль законнарда каралган башка очраклар;

3) Укытучы, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнергә. Бу очракта, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүе яки Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, укыту эшчәнлеге, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлек чит дәүләт, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына финанслана алмый;

4) Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган чит ил оешмалары һәм Россия Федерациясе территориясендә аларның структур бүлекчәләре составына керергә.

11. Жирлек Советы депутаты «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, «Дәүләт Вазыйфаларын биләүче затлар һәм башка затлар чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль законда, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территорииясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлар (кертемнәр) булуны, акчалар һәм кыйммәтле эйберләр саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маендағы 79-ФЗ номерлы Федераль законда, «Россия Федерациясе территорииясеннән читтә урнашкан чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) чит ил финанс инструментларына ия булуны тыю турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

12. Жирлек Советы депутаты коррупциягә каршы тору турындағы Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләрнен дөреслеген һәм тулылыгын тикшерү Рәис (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы житәкчесе) карапы буенча Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

13. Әлеге статьяның 7 өлеше нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территорииясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлар (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле эйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан

файдалануны тыю турында» 2013 елның 7 маендағы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм аларның көрөнәренә башка затларның чыгымнарының туры килүен тиқшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органы житәкчесе (жирле үзидарә органы житәкчесе) депутаттыкка яисә тиешле вәкаләтләрне куллану турында гариза белән жирле үзидарә органына мөрәҗәгать итә.

14. Жирлек советы депутаты тарафыннан тапшырылган көрөнә, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турындагы белешмәләр «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә (<https://kamskoye-ustye.tatarstan.ru/>) һәм (яисә) жирлекнән муниципаль хокукий актлары белән билгеләнгән тәртиптә массакүләм мәгълүмат чараларын бастырып чыгару өчен бирелә.

15. Жирле үзидарәнен сайланулы органы депутатына, жирле үзидарәнен сайланулы вазыйфаи затына, үз көрөнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дөрес булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр биргән депутатка, шулай ук хатынының (иренен) һәм балигъ булмаган балаларның көрөнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр, әгәр бу белешмәләрне бозуның житди булмаса, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм жирлек Советы карары белән расланган Тәртиптә билгеләнгән жаваплылык чаралары қулланылырга мөмкин.

36 статья. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәте

1. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятиеләр, оешмалар, дәүләт органнары һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында жаваплы һәм алар алдында хисап tota.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эше турында елына кимендә бер тапкыр хисап tota, аларга жирлек Советы эше турында дайими мәгълүмат бирә, шулай ук сайлаучыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты гражданнарының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрергә, шул исәптән алардан көрән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятыләрне кааргара, аларда булган мәсьәләләрне дөрес һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

37 статья. Яңа сайланган Жирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш жирлек Советы беренче утырышка жирлек Советы депутаттарының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланган көннән соң ун көннән дә сонга калмыйча жыела. Жирлек Советының сайлаулардан соң беренче утырышы жирлек башлыгы булып чакырыла.

2. Жирлек Советының сайлаулардан соң беренче утырышын яңа житәкчө сайланганчы ук жирлек Советының яшь буенча ин өлкән депутаты ача һәм алыш бара.

38 статья. Жирлек Советы композициясе

Жирлек Советы компетенциясендә түбәндәгеләр бар:

- 1) жирлек Уставын кабул итү һәм ана үзгәрешләр һәм естәмәләр керту;
- 2) жирлек территориясендә кануннар нигезендә гомуммәжбүри қагыйдәләр билгеләү;
- 3) жирлек бюджетын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;
- 4) салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәрту һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча ташламалар бирү;
- 5) жирлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясен раслау;
- 6) жирлекнең муниципаль идарәсeneң һәм социаль-икътисадый үсешенең озак сроклы максатларын һәм бурычларын билгеләү, жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән мәсьәләләр буенча стратегик планлаштыру документларын карау һәм раслау (хуплау)
- 7) чикләрне үзгәрту, жирлекне үзгәрту турындагы инициативы курсәту;
- 8) Жирлек Советы депутатларын сайлауларны билгеләү һәм Жирлек Советы депутатларын сайлаулар буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 9) жирле референдумны билгеләү;
- 10) жирлек башлыгын сайлау;
- 11) жирлек башлыгының аның эшчәнлеге нәтиҗәләре, башкарма комитет һәм муниципаль берәмлек башлыгына буйсынучы жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында еллык хисапларын тыңлау, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында;
- 12) жирлек вәкилен Жирлек Советы депутатлары арасыннан «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлеке советына сайлау;
- 13) жирлек башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең ин чик санын билгеләү;
- 14) Жирлек Советы депутатының чикләрен үзгәрту, аны үзгәртеп кору, чакыртып алу буенча тавыш бирү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;
- 15) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы хокукуын гамәлгә ашыру;
- 16) жирлекнең муниципаль милкендәге мәлкәткә идарә итү һәм аның белән эш итү тәртибен, шул исәптән федераль законнар нигезендә аны хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; читләштерү жирлек Советы тарафыннан килештереп яисә расланганнан соң башкарыла торган муниципаль мәлкәт төрләре исемлеген билгеләү;
- 17) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп оештыру һәм бетерү турында, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар

билгеләү, эшләр башкару турында, федераль законнарда каралган очраклардан тыш, каарлар кабул итү тәртибен билгеләү;

18) жирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;

19) жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэммин итү тәртибен билгеләү;

20) жирле үзидарә органнары һәм жирлек жирле үзидарәсөнән вазыйфаи затлары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен үтәүне тикшереп тору;

21) жирлек башлыгын отставкага чыгару турында каар кабул итү;

22) жирлекне территориаль планлаштыру документларын, жирлекне шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын, жирлек территорииясеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;

23) «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең жирле үзидарә органнары белән Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирлек бюджетыннан «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына үз вәкаләтләренең бер өлешен гамәлгә ашыруны гамәлгә ашыруга тапшыру турында килешү төзү турында каарлар кабул итү;

24) жирлек территорииясендә торак пунктларның урамнарына һәм башка өлешләренә исем бирү һәм аларның исемнәрен үзгәртү турында мәсьәләләрне хәл итү;

25) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына жирлек бюджетыннан кирәклे акчаларны бүләп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

26) автономияле коммерциягә карамаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерциягә карамаган оешмалар төзү турында каарлар кабул итү;

27) үз массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә ашыру;

28) жирлек Уставы аңлатмасы һәм жирлек Советы каарлары;

29) Жирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка каарлар кабул итү;

30) жирлекнең сайланулы вазыйфаи затларына, жирлекнең сайланулы органнары әгъзаларына, жирлек Советы депутатларына, муниципаль хезмәткәрләргә һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру;

31) жирлек территорииясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау;

32) жирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын, жирлекнең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын раслау, аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;

33) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләрнең вәкиллекле органнарын алып баруга кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге Устав тарафыннан жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Жирлек советы жирлек башлыгының үз эшчәнлеге нәтижәләре, жирлек башкарма комитеты һәм жирлек башлыгының башка ведомствосындагы жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турындагы еллык хисапларын, шул исәптән жирлек Советы күйган мәсьәләләрне хәл итү турындагы еллык хисапларын тыңлый.

39 статья. Жирлек Советының эш тәртибе

1. Жирлек Советының эш тәртибе әлеге Устав һәм жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек Советы эшенең төп формасы аның утырышлары, аларда жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хәл ителә.

3. Жирлек Советы утырыши, әгәр анда сайланган депутатлар санының кимендә 50 процента катнашса, тулы хокуклы.

4. Жирлек Советының чираттагы утырышлары кирәк саен, әмма кимендә өч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар жирлек башлыгы яки жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә өчтән бере инициативасы буенча чакырыла.

5. Совет утырышлары жирлек Башлыгы тарафыннан чакырыла. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырышка - аны үткәргә кадәр бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм хәбәрдәр рәвештә үткәрелә. Жирлек Советының ачык утырышларында жирлекнең теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очракларда жирлек Советы ябык утырышны уздыру турында карап кабул итәргә хокуклы, анда бары тик жирлек Советы тарафыннан чакырылган затлар, шулай ук законнар нигезендә утырышта катнашу хокуку булган затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алыш барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны уздыру датасы, урыны һәм вакыты турындагы белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр санап үтелә һәм, тавыш бирү йомгакларын күрсәтеп, кабул ителгән барлык каарлар теркәлә. Жирлек Советы утырыши беркетмәсенә имза салынганнан соң жирлек башлыгының аның белән жирлекнең теләсә кайсы кешесе таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты шәхсән үзе тавыш бирү хокукун гамәлгә ашыра. Жирлек Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемдә) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш биругең һәр төрен куллану очраклары әлеге Устав, жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

Жирлек башлыгы һәм аның урынбасары булмаган очракта, Советының утырышын яшь буенча иң өлкән депутат ача һәм алыш бара.

40 статья. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген жирлек башлыгы оештыра.

2. Жирлек Советы Регламенты нигезендә, жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен, депутатлар арасыннан, жирлек башлыгыннан тыш, дайми яисә вакытлыча комиссияләр төзелергә мөмкин, (яисә) күрсәтелгән мәсьәләләрне әзерләү өчен жаваплы депутатлар жирлек Советы эшчәнлегенәң төп юнәлешләре буенча билгеләнергә мөмкин. Депутат ике дайми комиссиядә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программаларны, жирлек Советы каарлары проектларын әзерләү, жирлек Советы карамагына кертелгән аеруча мөһим мәсьәләләр турында фикер алышу өчен жирлек Советы Регламенты нигезендә жирлек башлыгының хокукый акты нигезендә депутатлар, жирлек башкарма комитеты, ижтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, эксперталар һәм жирлек халкы составындагы эшлекле, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

41 статья. Жирлек Советының контроль функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Жирлек Советы жирлек территориясендә әлеге Устав нигезләмәләренең үтәлешен, жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив хокукый актларның үтәлешен, жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фонdlар акчаларыннан, жирлекне үстерү программаларыннан файдалануны, жирлек башкарма комитеты эшчәнлегенә контрольне гамәлгә ашыра.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары закон, әлеге Устав һәм башка муниципаль хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, жирлек Советы каары белән, депутатлар арасыннан, күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссияләре төзелергә мөмкин.

3. Жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы буенча кануннар нигезендә жирлек бюджеты акчаларыннан максатчан файдалануга, муниципаль милектән файдалануның нәтиҗәлелегенә тикшерү (ревизия) уздырылырга мөмкин. Күрсәтелгән контроль һәм эксперт-аналитик чараларны үткәрү тәртибе «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлегенән контроль-хисап органы турында нигезләмә белән билгеләнә.

4. Жирлекнең башкарма комитеты, предприятие, учреждение, оешма, вазыйфаи затлар, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, әгәр закон белән башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек Советы, жирлек Советы депутаты мөрәҗәгате буенча соралган мәгълүматны жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ә кануннарны, муниципаль хокукый актларны бозган очракта, хокук бозуларны бетерү һәм гаепле затларны жаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Контроль функцияләрен гамәлгә ашыручи жирлек Советы жирлек башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-күрсәтмә эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

42 статья. Жирлек вәкилен муниципаль район Советына сайлау

1. Жирлек вәкиле жирлек Советы депутатлары арасыннан «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Советына яшерен тавыш биры юлы белән сайланана.

2. Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгын тавыш биргән кандидат сайланган дип санала.

43 статья. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) жирлек Советы үз-үзен таркату турында карап кабул итте;

2) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча жирлек Советын тарату;

3) жирлек Советы депутатларының әлеге составының хокуксызлығы турында Татарстан Республикасы Югары суды карапы үз көченә кергән очракта, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен туктатуына бәйле рәвештә;

4) жирлек үзгәргән очракта, шулай ук жирлек бетерелгән очракта;

5) жирлек чикләрен үзгәрту нәтижәсендә жирлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыгракка арткан очракта;

6) гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карапны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срокы бозылган очракта.

2. Жирлек Советы вәкаләтләренең вакытыннан алда туктатылуы аның депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар «Россия Федерациясе гражданнары сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукуның төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән срокларда уздырыла.

44 статья. Жирлек Советының үз-үзен таркату турында карап кабул иту тәртибе

1. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы карап жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә яртысы күләмендә жирлек башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы буенча кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карап кабул иту инициативасы тәкъдим ителә алмый:

1) жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) жирлек бюджетын кабул иту һәм аның үтәлеше турында хисап раслау чорында;

3) жирлек башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирүне уздыру чорында йә аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Жирлек Советының үз-үзен таркату турынdagы язма тәкъдименде үз-үзен тарату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа рөхсәтнең сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар да өстәлөргә мөмкин.

4. Депутатлар арасыннан үзтаркату турынdagы мәсьәләне алдан карау өчен жирлек Советы каары белән комиссия төзелә. Жирлек Советы яки жирлек башлыгы каары буенча жирлек Советының үз-үзен таркату турынdagы мәсьәлә халык тыңлауларына чыгарылырга мөмкин.

5. Жирлек Советының үз-үзен таркату турынdagы мәсьәләне карауның дәвамлылыгы жирлек Советы депутатларының һәм жирлек кешеләренең үз-үзләрен тарату инициативасын һәрьяклап һәм объектив рәвештә тикшерү мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турынdagы каар үз-үзен тарату турынdagы инициативаны чыгарган көннән соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек Советының үз-үзен таркату турынdagы каар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яшерен тавыш бирү юлы белән өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Жирлек Советы үз-үзен таркату турынdagы тәкъдимнәр кабат кире кагылган очракта, үз-үзен таркату турынdagы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк булмаган вакытта курсәтelerгә мөмкин.

45 статья. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре түбәндәгे очракларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтsez яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылу;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә үлгән дип игълан ителсә;
- 5) аңа карата судның гаепләү каары закон көченә керүе;
- 6) Россия Федерациясеннән дайми яшәү урынына чыгу;
- 7) Россия Федерациясе гражданлыгы - Россия Федерациясе халықара шартнамәндә катнашучы чит ил гражданлыгы туктатылса, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, чит дәүләт гражданлыгы яисә Россия Федерациясе халықара шартнамәсе нигезендә Россия Федерациясе гражданы йә чит ил гражданы территориясендә дайми яшәү хокукун раслаучы бүтән документ яисә, эгәр Россия Федерациясе халықара шартнамәндә башкача каралмаган булса, жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы чит ил гражданы;
- 8) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;
- 9) тиешле жирле үзидарә органы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;
- 10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә юлламалар;

11) әлеге Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1 - 7, 10 һәм 11 пунктларында күрсәтелгән очракларда жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турында карап жирлек Советы тарафыннан кабул ителә, анда жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату көне билгеләнә.

3. “Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәгән очракта, жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла.

4. Депутат нигезсез сәбәпләрсез алты ай рәттән жирлек Советының барлык утырышларында депутат булмаган очракта, жирлек Советы депутаты вәкаләтләре жирлек Советы карапы белән вакытыннан алда туктатыла.

5. Жирлек Советының жирлек депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карапы вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән алыш 30 көннән дә соңга калмыйча, ә әлеге нигез жирлек Советы утырышлары арасында барлыкка килгән очракта, - шундый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча кабул ителә.

6. Татарстан Республикасы Рәис, жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәҗәгать иткән очракта, вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көн буларак, әлеге гаризаны жирлек Советына кергән көн санала.

7. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 8 пунктында каралган очракта жирлек Советы депутаты вәкаләтләре чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми басылып чыккан көннән жирлек Советы депутаты вәкаләтләре туктатыла.

8. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пунктында каралган очракта жирлек Советы депутаты вәкаләтләре жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

IV бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫ

46 статья. Жирлек башлыгы - жирлекнең югары вазыйфаи заты

1. Жирлек башлыгы жирлекнең югары вазыйфаи заты булып тора.
2. Жирлек башлыгы жирлек советы тарафыннан сайланы.
3. Жирлек башлыгы бер үк вакытта жирлек советын һәм жирлекнең башкарма комитетын җитәкли.
4. Жирлек башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы - «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге башлыгы (Осинники авыл жирлеге башлыгы) (алга таба - жирлек башлыгы).

5. Жирлек башлыгы вазифасы буенча «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районны» муниципаль берәмлеге Советы депутаты булып тора.

47 статья. Жирлек башлыгын сайлау тәртибе

1. Жирлек башлыгы жирлек Советы депутатлары арасыннан яңа сайланган жирлек Советының беренче утырышында яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана, әгәр жирлек советы тавыш биrudңең башка тәртибен билгеләмәсә, жирлек Советы вәкаләтләре чорына.

Жирлек башлыгын сайлау жирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән жирлектә яшәүчеләрнең, ижтимагый берләшмәләрнең, Раисның тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Советы депутаты, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан күбрәге сайланса, жирлек башлыгының сайланган башлыгы булып санала.

3. Жирлек башлыгы сайланғаннан соң түбәндәгे ант китерә:

Осинники авыл жирлеге башлыгы вазыйфасына керешкәндә, ант итеп әйтәм: мина муниципаль берәмлек уставы тарафыннан бирелгән үз вәкаләтләрен башкарганда, хәзерге hәм киләчәк буыннар алдында муниципаль берәмлек өчен жаваплылыкны анлап, Россия Федерациясе Конституциясен, федераль законнары, Татарстан Республикасы Конституциясен hәм Татарстан Республикасы законнарын, муниципаль берәмлек уставын төгәл үтәргә, муниципаль берәмлек халкының хокукларын hәм законлы мәнфәгатьләрен хөрмәт итәргә, сакларга hәм якларга, тарихи традицияләрне ихтирам итеп, гражданнарның татулыгына hәм икътисадый потенциалны арттыруга омтылырга, муниципаль берәмлекнең чәчәк атуы hәм аның халкы иминлеге өчен намуслы, намуслы, намуслы рәвештә үз бурычларын үтәргә».

4. Жирлек Советы вәкаләтләре чоры тәмамланғаннан соң, жирлек башлыгы билгеләнгән тәртиптә яңа жирлек башлыгын сайлаганчы жирлек эшчәнлегенә житәкчелек итүне дәвам итә.

48 статья. Жирлек башлыгы статусы

1. Жирлек башлыгы дайми нигездә эшли.

2. Жирлек башлыгын «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Советында дайми нигездә биләп торган вазыйфага сайланган очракта, ул жирлек башлыгының вәкаләтләрен азат итәлмәгән нигездә башкара.

3. Жирлек башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон hәм әлеге Устав нигезендә жирлек халкының hәм жирлек Советының роле hәм хисап tota.

4. Жирлек башлыгы жирлек советына үз эшчәнлегенең нәтиҗәләре, жирлек башкарма комитеты hәм аның карамагындагы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлеге нәтиҗәләре, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларны тапшыра.

5. Жирлек башлыгы:

1) шәхсән яисә ышанычлы затлар аша эшкуарлык эшчәнлеге белән шөгыйләнергә;

2) түбәндәгे очраклардан тыш, коммерция яисә коммерциягә карамаган оешма идарәсендә катнашырга:

а) сәяси партия белән идарә итүдә, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында төzelгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан түләүсез нигездә катнашу, съездда (конференциядә) яисә башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төzelеш, гараж кооперативларының, күчемсез мөлкәт милекчеләре ширкәтләренең съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында катнашу;

б) коммерциягә карамаган оешма идарәсендә (сәяси партия идарәсендә катнашудан тыш, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында төzelгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан, Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртиптә коммерциягә карамаган оешма съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында, торак, торак-төzelеш, гараж кооперативларында, күчемсез мөлкәт милекчеләре ширкәтендә катнашудан тыш) катнашу;

в) Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре советында, муниципаль берәмлекләрнең башка берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә күрсәту;

г) муниципаль берәмлек муниципаль берәмлекне гамәлгә куючы (катнашучы) муниципаль берәмлек булган оешма идарә органнарында һәм ревизия комиссиясендә оешманы гамәлгә куючы (акционер) тарафыннан оешманы гамәлгә куючының вәкаләтләрен муниципаль берәмлек исеменнән гамәлгә ашыру тәртибен йә муниципаль милектәге акцияләр (устав капиталындағы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукий актлар нигезендә түләүсез нигездә тапшыру;

д) федераль законнарда каралган башка очраклар;

3) Укытучы, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнергә. Бу очракта, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүе яки Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, укыту эшчәнлеге, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлек чит дәүләт, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына финанслана алмый;

4) Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган чит ил оешмалары һәм Россия Федерациясе территориясендә аларның структур бүлекчәләре составына керергә.

6. Жирлек башлыгы «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш. Жирлек башлыгы вәкаләтләре «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт Вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил

банкларында счетлар (кертемнэр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле эйберләр саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маенданы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, «чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» Федераль закон, «Россия Федерациисе территориясендә жирле үзидарә принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәгэ 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән каралган булса, вакытыннан алда туктатыла.

49 статья. Жирлек башлыгының вәкаләтләре

Жирлек башлыгы:

- 1) жирлек башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимиите органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә, ышанычнамәсез жирлек исеменнән эш итә;
- 2) жирлек уставында билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы кабул иткән норматив хокукий актларга кул куя һәм халыкка житкәрә;
- 3) жирлек Советы эшен оештыра, жирлек советы утырышларын жыя һәм аларда рәислек итә, жирлек Советының чираттан тыш сессиясен таләп итәргә хокуклы;
- 4) жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан бердәм началь принципларда житәкчелек итә һәм үз компетенциясенә керә торган жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан үтәлгән өчен шәхси җаваплылык тота;
- 5) әлеге Устав билгеләгән тәртиптә жирлек Советы кабул иткән норматив хокукий актларга, шулай ук жирлек Советының утырышлар беркетмәләренә кул куя һәм халыкка житкәрә;
- 6) жирлек Советы эшендә жәмәгатьчелек фикерен ачуны һәм исәпкә алуны тәэммин итү чараларын күрә һәм халыкка дайми рәвештә жирлек Советы эшчәнлеге турында мәгълүмат бирә;
- 7) атнага кимендә бер тапкыр гражданнарны шәхси кабул итә, гражданнарның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятыләрен карый, алар буенча каарлар кабул итә;
- 8) жирлек акчалары, шул исәптән жирлек Советының эшчәнлеген тәэммин итүгә һәм тәэммин итүгә акчалар белән, жирлекнең расланган бюджеты нигезендә эш итә, банк учреждениеләрендә жирлекнең бюджет һәм башка счетларын ача һәм яба;
- 9) закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән каарны гамәлгә ашыру буенча жирлек Советының хокукий актын кабул итүне оештыра;
- 10) жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турындагы хисапларны тапшыра;
- 11) жирлек Советы каравына жирлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясе проектын тәкъдим итә;
- 12) жирлек Советы раславына жирлек Башкарма комитеты структурасы проектын кертә, хезмәткәрләрнең иң чик саны һәм хезмәт өчен түләү фонды билгеләгән структура нигезендә жирлек башкарма комитетының штат расписаниесе раслый;

13) үз вазыйфасына билгеләп куя һәм муниципаль хезмәткәрләрне һәм жирлек башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфаларыннан азат итә, аларның эшчәнлеген тикшереп тора, кызыксындыру һәм дисциплинар жаваплылык чараларын күрә;

14) жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра һәм (яисә) жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашыруны тәэммин итә, аларны үтәү өчен шәхси жаваплылык tota; тиешле законнар нигезендә һәм үтәгәндә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукий актлар чыгара;

15) жирлек советына үз эшчәнлегенең нәтижәләре, жирлек Башкарма комитеты һәм аның карамагындагы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлеге нәтижәләре турында, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисаплар тапшыра;

16) дәүләт һәм башка органнарда жирлек мәнфәгатьләрен тәэммин итү һәм яклau чараларын күрә, жирлек исеменнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;

17) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлек башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге Устав, жирлек Советы каарлары белән жирлек башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

50 статья. Жирлек башлыгы урынбасары

1. Жирлек башлыгы тәкъдиме белән жирлек советы депутатлары арасыннан жирлек башлыгының урынбасары сайланана.

2. Жирлек Советы депутаты, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан күбрәге сайланса, жирлек башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

3. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы Регламентында билгеләнгән вазыйфаларны булу нигезендә функцияләрне башкара, жирлек башлыгының йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча (авыруга яисә отпускка бәйле) булмаган очракта яисә үз бурычларын үтәмәгән йә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан яисә суд каары буенча аңа карата аны сак астына алу рәвешендә процессуаль мәжбүр итү чараларын күрү яисә вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү очрагында жирлек башлыгы вазыйфаларын башкара.

4. Жирлек башлыгы урынбасары үз вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә башкара.

5. Жирлек башлыгы урынбасарының вәкаләтләре әлеге Уставының 45 статьясында каралган нигезләрдә вакытыннан алда туктатыла.

6. Жирлек башлыгының урынбасары жирлек Советы депутатлары санының кимендә өчтән бере санында жирлек башлыгы инициативасы белән кабул ителә торган жирлек Советы каары нигезендә теләсә кайсы вакытта вазыйфасыннан алышырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы каар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

7. Жирлек башлыгы урынбасары түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

1) эшмәкәрлек эшчәнлеге белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыльләнергә;

2) түбәндәгे очраклардан тыш, коммерция яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә катнашырга:

а) сәяси партия белән идарә итүдә, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында төzelгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан түләүсез нигездә катнашу, иҗтимагый оешманың, торак, торак-төzelеш, гараж кооперативарының, күчмәсез мөлкәт милекчеләре ширкәтләренең съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыельшында катнашу;

б) коммерциягә карамаган оешма идарәсендә (сәяси партия идарәсендә катнашудан тыш, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында төzelгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан, Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртиптә коммерциягә карамаган оешма идарәсендә (сәяси партия белән идарә итүдә катнашудан, шул исәптән жирле үзидарә органында төzelгән, башка иҗтимагый оешманың, торак, торак-төzelеш, гараж кооперативарының, күчмәсез милек милекчеләре ширкәтенең съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыельшында катнашудан тыш) катнашу;

в) Россия Федерациясе субъектының муниципаль берәмлекләре советында, башка муниципаль берәмлекләрнең берләшмәләренең, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тәкъдим иту;

г)идарә органнарында һәм ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә муниципаль берәмлек булган оешманы гамәлгә куючы (катнашучы) муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен оешманы гамәлгә куючының муниципаль берәмлек исеменнән оешманы гамәлгә куючының вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен йә муниципаль милектәге акцияләр (устав капиталындагы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукый актлар нигезендә тапшыру;

д) федераль законнарда каралган башка очраклар;

3) мәгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, бүтән түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнергә. Бу очракта, эгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүе яки Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, укыту эшчәнлеге, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек чит дәүләт, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына финанслана алмый;

4) Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яки күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәткә карамаган оешмалар һәм аларның структур бүлекчәләре составына керергә.

6. Жирлек башлыгы урынбасары «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш. Жирлек башлыгы урынбасарының вәкаләтләре «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, «Дәүләт

Вазыйфаларын биләүче затлар hәм башка затлар чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль законда, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациисе территориясенән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны hәм счетлар (кертемнәр) булуны, акчалар hәм кыйммәтле эйберләр саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маенданы 79-ФЗ номерлы Федераль законда, «Россия Федерациисе территориясенән читтә урнашкан чит ил финанс инструментларына ия булуны hәм (яисә) чит ил финанс инструментларына ия булуны тыю турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләуләрне, тыюларны, бурычларны үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

51 статья. Жирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылу

1. Авыл жирлеге башлыгының вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) «Россия Федерациисенә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага китү;
- 4) «Россия Федерациисенә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;
- 5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтsez яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылу;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә үлгән дип игълан ителсә;
- 7) ача карата судның гаепләү каары закон көченә керүе;
- 8) Россия Федерациисенән дайми яшәү урынына чыгу;
- 9) Россия Федерациисе гражданлыгы йә чит ил гражданлыгы - Россия Федерациисе халықара шартнамәсенә катнашучы чит ил гражданлыгы туктатылса, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, чит дәүләт гражданлыгы яисә Россия Федерациисе халықара шартнамәсе нигезендә Россия Федерациисе гражданы йә чит ил гражданы территориисенә дайми яшәү хокукун раслаучы бүтән документ яисә, әгәр Россия Федерациисе халықара шартнамәсенә башкача каралмаган булса, жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы чит ил гражданы;
- 10) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;
- 11) сәламәтлек торышы буенча суд тәртибендә муниципаль берәмлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга сәләтsez булының тотрыклылыгын тәэмин итү;
- 12) «Россия Федерациисенә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 3, 3.1-1, 3.2, 4 - 5, 6.2 өлешләре нигезендә гамәлгә ашырыла торган

муниципаль берэмлекне, шулай ук муниципаль берэмлек бетерелгэн очракта, үзгэртеп кору;

13) шәһәр округы белән берләшүгә бәйле рәвештә жирлек тарафыннан муниципаль берэмлек статусын югалту;

14) муниципаль берэмлек чикләрен яисә жирлекнең шәһәр округы белән берләшүен үзгәртү аркасында килеп чыккан 25 проценттан артыкка муниципаль берэмлек сайлаучылары санын арттыру.

2. Жирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яисә суд карары нигезендә аны сак астына алу яисә вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү рәвешендә процессуаль мәжбүр итү чарапары кулланылган очракта, аның вәкаләтләрен жирлек башлыгы урынбасары башкара.

3. Жирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, муниципаль сайлауларда сайлана торган жирлек башлыгын сайлаулар «Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукиның төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендейгэ 67-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән срокларда уздырыла.

4. Вәкаләтләре Татарстан Республикасы Дәүләт хакимиятенең индюгари башкарма органы житәкчесе (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең индюгари башкарма органы житәкчесе) хокукий акты нигезендә вакытыннан алда туктатылган жирлек башлыгы жирлек башлыгы вазыйфасыннан ваз кичү турында йә жирлек башлыгын отставкага чыгару турындагы карап нигезендә әлеге хокукий актка яисә суд тәртибендә карапга шикаять биргән, муниципаль сайлауларда сайланучы жирлек башлыгын вакытыннан алда сайлаулар суд карапы законлы көченә кергәнче билгеләнеп куела алмый.

5. Жирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, жирлек Советы тарафыннан үз составыннан яисә конкурс нәтиҗәләре буенча комиссиясе тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан сайланып куелган жирлек башлыгын сайлау вәкаләтләре шул рәвешле туктатылган көннән алыш айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Шул ук вакытта жирлек Советының вәкаләтләр чоры тәмамланганчы алыш айдан кимрәк вакыт калган булса, жирлек башлыгын жирлек Советы составыннан сайлау жирлек Советының яңа сайланган беренче утырышында гамәлгә ашырыла, ә жирлек башлыгын конкурс комиссиясе тарафыннан конкурс нәтиҗәләре буенча тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан сайлап кую - жирлек Советы тулы хокуклы составта сайланган көннән алыш өч ай эчендә башкарыла.

6. Вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган жирлек башлыгы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең индюгари башкарма органы житәкчесе) жирлек башлыгы вазыйфасыннан баш тарту турында йә жирлек башлыгын отставкага чыгару турында жирлек Советы карапы нигезендә әлеге хокукий актка яисә суд тәртибендә карапына шикаять биргән очракта, жирлек Советы үзенең составыннан яисә конкурс комиссиясе тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан суд карапы закон көченә кергәнче жирлек башлыгын сайлау турында карап кабул итәргә хокуксыз.

7. Жирлек башлыгы урынбасары булмаган очракта, жирлек башлыгының вәкаләтләрен вакытлыча жирлек Советы депутаты башкара, ул жирлек Советының

якындағы утырышында башка депутатлар, инициатив депутатлар тарафыннан тәкъдим итегендеги кандидатлар арасыннан сайланы.

52 статья. Ышанычны югалтуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү)

1. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат федераль конституциячел законнарда, федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә ышанычны югалткан очракта эштән азат итегергә тиеш:

1) федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, яклар конфликтин булдырмау һәм (яисә) жайга салу чарапарын затның күрмәве;

2) үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характеристикалыгы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренен) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характеристикалыгы йөкләмәләре турында белешмәләрне тапшырмау, федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, алдан ук тулы булмаган белешмәләр тапшыру яисә, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, белә торып дөрес булмаган белешмәләр тапшыру;

3) федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, затның коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) эшкуарлык эшчәнлеген башкару;

5) әгәр Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, затның идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, чит ил коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларының һәм Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган структур бүлекчәләренең башка органнары составына керүе.

2. Узенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликтине китерә торган яисә китерегә мөмкин булган шәхси кызыксынуы барлыкка килү турында билгеле булган муниципаль вазыйфаны биләүче зат ышанычын югалтуга бәйле рәвештә шулай ук Россия Федерациясе дәүләт вазыйфасын, Россия Федерациясе субъекты дәүләт вазыйфасын биләүче зат тарафыннан муниципаль вазыйфа кабул итегендә очракта, яклар конфликтин булдырмау һәм (яисә) жайга салу чарапары, федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, аңа буйсынган зат булган затлар эштән чыгарылырга (вазыйфасыннан азат итегергә) тиеш.

3. Коррупциячел хокук бозу кылган өчен ышанычны югалтуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаны биләүче затка карата шикаять бирү (вазыйфасыннан азат итү) рәвешенде коррупцион хокук бозу кылган өчен ышанычны югалтуга бәйле рәвештә түләтүләр тиешле вазыйфаны биләгендә дәүләт органы (жирле үзидарә органы) тарафыннан «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясында каралған ышанычны югалтуга бәйле рәвештә эштән азат итегендеги затлар реестрына кертелә.

V бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

53 статья. Жирлекнең башкарма комитеты - жирлекнең жирле үзидарә башкарма-күрсәтмә органы

1. Жирлекнең башкарма комитеты жирлек жирле үзидарәсенең башкарма-күрсәтмә органы булып тора.
2. Жирлек башкарма комитетының рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районның Осинники авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге башкарма комитеты. Кыскартылган вариант - «Осинники авыл жирлегенең башкарма комитеты» (алга таба - жирлекнең башкарма комитеты).
3. Жирлекнең башкарма комитеты жирлек Советына һәм жирлек халкына хисап tota һәм аның контролендә була.
4. Жирлекнең башкарма комитетына үз исеме белән мөһер, бланклар бирелгән.
5. Жирлек башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итүгә чыгымнар жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

54 статья. Жирлекнең Башкарма комитеты структурасы

1. Жирлекнең башкарма комитеты структурасы жирлек башлыгының тәкъдиме буенча жирлек советы тарафыннан раслана.
2. Жирлек башкарма комитеты структурасына жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты житәкчесе урынбасары (секретаре), жирлек башкарма комитетының башка вазыйфаи затлары керә.

55 статья. Башкарма комитет вәкаләтләре

1. Башкарма комитет:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- жирлек бюджеты проектын эшләүне, жирлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясе проектын тәэмин итә;

- жирлек бюджетының үтәлешен тәэмин итә, жирлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясен үтәүне оештыра;

- жирлек бюджетының үтәлеше турында хисап, жирлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясен үтәү турында хисаплар әзерли;

- жирлекнең икътисады һәм социаль өлкәсе торышын чагылдыра торган статистик күрсәткечләрне жыюны оештыра һәм әлеге белешмәләрне дәүләт хакимияте органнарына Россия Федерациясе Хөкүмәтө билгеләгән тәртиптә бирүне оештыра;

- жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән мәсьәләләр буенча стратегик планлаштыру документларын әзерләүне һәм гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

- жирлек советы тарафыннан расланган (хупланган) стратегик планлаштыру документларын гамәлгә ашыруны мониторинглау һәм тикшереп тору;

2) жирлек территориясендэ муниципаль милеккэ идарэ иту, предприятиелэр, учреждениелэр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- жирлекнең муниципаль милкендәге мәлкәт белән идарэ итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, алардан файдалану, кушу һәм арендалау мәсьәләрен хәл итә;

- жирлек Советы карары белән билгеләнә торган очракларда жирлек Советының килештерүенә (раславына) муниципаль мәлкәтне читләштерү турында тәкъдимнәр әзерли һәм кертә, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында да;

- муниципаль милектәге предприятиелэр, оешмалар белән жирлекнең икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында шартнамәләр төзи; жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек рәвешләрендәге предприятиелэр төзүгә ярдәм итә;

- жирлек советы билгеләгән тәртип нигезендә муниципаль предприятиелэр һәм учреждениелэр төзи, аларның эшчәнлек максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс белән тәэммин итуне һәм муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәэммин итуне гамәлгә ашыра, муниципаль учреждениеләре һәм предприятиеләрне үзгәртеп оештыру һәм бетерү мәсьәләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен үз вазыйфасыннан азат итә;

- муниципаль ихтыяжларны тәэммин иту өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып ала; жирлекне төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция житештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль-мәдәни ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен кирәkle хезмәт күрсәтү эшләренә заказчы булып тора, жирлекнең үз матди һәм финанс чараларыннан файдаланып, башка эшләрне башкаруга заказчы булып тора;

- авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итә, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, эйләнә-тирә табигать мөхитен саклау өлкәсендә:

- Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезендә жирлекнең генераль планы проектын һәм жирлекнең башка шәһәр төзелеше документациясе проектларын эшли һәм Совет раславына кертә, аларны гамәлгә ашыруны тәэммин итә;

- жирләрне резервлаштыра һәм муниципаль ихтыяжлар өчен жирлек чикләрендә жир кишәрлекләрен тартып ала;

- жирлек чикләрендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыра,

- Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очракларда, мондый карау барышында ачыкланган хокук бозуларны бетерү турында биналарны, корылмаларны карый һәм тәкъдимнәр бирә,

- индивидуаль торак төзелеше объектын яисә бакча йортын планлаштырыла торган төзү яисә реконструкцияләү турында хәбәрнамәдә (алга таба - планлаштырыла торган төзелеш турында) индивидуаль торак төзелеше объектының яисә бакча йортының билгеләнгән параметрларына һәм индивидуаль торак төзелеше объектын яисә жир кишәрлекендә бакча йортын урнаштыруның мөмкин булган параметрларына туры килү, күрсәтелгән индивидуаль торак төзелеше объектының

яисә бакча йортның параметрларын планлаштырылган төзү турында хәбәрнамәдә һәм (яисә) индивидуаль торак төзелеше объектын яисә жир кишәрлекендә урнаштыруның ярамавы, индивидуаль торак объектын яисә реконструкцияләнгәнгә яисә корылманы жир кишәрлекендә урнаштыруның туры килмәве турында, индивидуаль торак объектын яисә реконструкцияләнгән индивидуаль торак объектын төзүнен яисә бакча йортны төзүнен яисә бакча йортны төзүнен яисә бакча төзүнен индивидуаль төзелеш участокларын реконструкцияләү турындагы таләпләргә туры килмәве хакында хәбәр жибәрә;

- Россия Федерациясе гражданлык законнары нигезендә үз белдеге белән төзелгән корылманы жимерү турында, үз белдеге белән төзелгән корылманы жимерү яисә аны капиталъ төзелеш объектларын рөхсәт ителгән төзүнен, реконструкцияләүнен жир белән файдалану һәм төзелеш алыш бару кагыйдәләрендә, территорияне планлаштыру документларында яисә федераль законнарда билгеләнгән капиталъ төзелеш объектлары параметрларына туры китерү турындагы каарны кабул итә;

- максатчан билгеләнеш буенча файдаланылмый торган яисә Россия Федерациясе законнарын бозып файдаланыла торган жир кишәрлекен тартып алу турында каарлар кабул итә;

- үз белдеге белән төзелгән корылманы сүтүне яисә сүтүне Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очракларда билгеләнгән таләпләргә туры китерүне гамәлгә ашыра;

- муниципаль милектәге жирләрдән рациональ файдалануны һәм саклауны планлаштыра һәм оештыра;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра;

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар гамәлләре турында тиешле органнарга хәбәр итә;

- Россия Федерациясенең су законнарында билгеләнгән чикләрдә, су объектлары милекчесенең вәкаләтләрен гамәлгә ашыра, алардан файдалануның чикләүләре турында халыкка мәгълүмат бирә;

- Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очракларда, мондый карау барышында ачыкланган хокук бозуларны бетерү турында биналарны, корылмаларны карый һәм тәкъдимнәр бирә.

4) төзелеш, транспорт һәм элемтә өлкәсендә:

- халыкны элемтә хезмәтләре белән тәэммин итү өчен шартлар тудыруны тәэммин итә;

- адресларга адреслар бируне, адресларны үзгәртү, аннулировать итүне, урам-юл чөлтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципальара әһәмиятле жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бируне, мондый исемнәрне үзгәртү, аннулировать итүне, мәгълүматны дәүләт адреслы реестрында урнаштыру;

- жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген гамәлгә ашыра һәм аларда юл хәрәкәте

куркынычсызлыгын тәэмін итә, парковкалар (парковка урыннары) төзүне һәм аларның әшчәнлеген тәэмін итүне дә кертеп;

- халыкка транспорт хезмәте күрсәтү һәм жирлек чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру өчен шартлар тудыра;

5) торак өлкәсендә:

- социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарга мохтаҗлар буларак билгеләнгән тәртиптә гражданнарны исәпкә ала;

- торак биналарны торак булмаган биналарга һәм торак булмаган биналарга күчерү түрүнде билгеләнгән тәртиптә карап кабул итә, торак урыннарны яңадан урнаштыруны һәм яңадан планлаштыруны килемштерә, билгеләнгән тәртиптә муниципаль торак фондының торак урыннарын яшәү өчен яраксыз дип таный;

- жирлектә яшәүче һәм торак шартларын яхшыртуға мохтаҗ булған аз керемле гражданнарны, торак законнары нигезендә торак урыннары белән тәэмін итә;

6) авыл хужалыгын һәм эшкуарлыкны үстерү өлкәсендә:

- авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азық-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

7) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм халыкка башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- жирлек чикләрендә халыкны су белән тәэмін итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмін итүне Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;

- халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәэмін итү өчен шартлар тудыра; базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

- жирлек китапханәләренең китапханә фондларын туплау һәм саклауны тәэмін итү халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыра;

- ял вакытын оештыру һәм жирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмін итү өчен шартлар тудыра;

- жирлек территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тәэмін итә, жирлекнең рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

- жирлек халкының күпләп ял итүе өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, мона гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яролосаларына ирекле керүен тәэмін итү дә керә;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәэмін итә;

- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фонды төзи торган күпфатирлы йортларга энергетика тикшерүен уздыруны оештыра, энергияне сак тоту турындагы һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру турындагы законнарда каралган башка чаралар оештыра һәм үткәрә;

- «Жылышык белән тәэмин итү турында» 2010 елның 27 июлендәге 190-ФЗ номерлы Федераль законда каралган жылышык белән тәэмин итүне оештыру вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- «Су белән тәэмин итү һәм су бүләп бирү турында» 2011 елның 07 декабрендәге 416-ФЗ номерлы Федераль законда каралган су белән тәэмин итү һәм су бүләп бирү өлкәсендәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- жирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программын, жирлекнең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программын, таләпләре Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программын эшли һәм раслый;

8) төзекләндерү өлкәсендә:

- каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау эшчәнлеген оештыруда катнаша;

- жирлек Советы карагы белән расланган Төзекләндерү кагыйдәләре нигезендә жирлек территориясен төзекләндерүне оештыра;

- Төзекләндерү өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра, аның предметы булып жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәү, социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктуралары объектларыннан һәм күрсәтелә торган хезмәтләрдән инвалидларның файдалана алуын тәэмин итү таләпләрен үтәү тора.

- жирлекнең торак пунктлары чикләрендә урнашкан шәһәр урманнарыннан, махсус сакланылучы табигать территорияләрендәге урманнардан файдалануны, саклауны, аларны торгызуны оештыра;

9) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәэмин итү, халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- жирлек территориясендә законнарның, дәүләт хакимиите органнары һәм жирле үзидарә органнары актларының үтәлешен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәэмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яисә арбитраж судта, жирлекнең жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимиите органнары һәм дәүләт вазыйфаи затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын боза торган актларына шикаять бирә;

- жирлек чикләрендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм алардан килгән зияннарны бетерүдә катнаша;

- жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәэмин итә;

- жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтүне, халык дружиналары эшчәнлеге өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;

- территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, жирлек халкын һәм территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

- гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыруны тәэмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә тәэммин итә hәм, билгеләнгән тәртиптә, гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы яисә килем чыгу куркынычы турында халыкка вакытында хәбәр итүне hәм халыкка мәгълумат бирүне тәэммин итә;
 - жирлек территориясендә hәлакәттән коткару хезмәтләренең hәм (яисә) авария-коткару формированиеләренең эшчәнлеген булдыруны, аның эчтәлеген hәм оештырылуын тәэммин итә;
 - су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәэммин итү, аларның гомерен hәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыруны тәэммин итә;
 - муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, чакыртып алу буенча тавыш бирүне әзерләүне hәм уздыруны жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру hәм матди-техник тәэммин итүне гамәлгә ашыра;
 - жыелышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр hәм пикетлар үткәргә, спорт, тамаша кылу hәм башка массакүләм ижтимагый чараларны оештыруга бәйле законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;
 - террорчылыкны hәм экстремизмын кисәтүдә, шулай ук жирлек территориясендә террорчылык hәм экстремизм чагышылшлары нәтижәләрен минимальләштерүдә hәм (яисә) юкка чыгаруда катнаша;
 - жирлек чикләрендә коррупциягә каршы көрәш чараларын күрә;
 - жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларына, жирле үзидарәнең сайланулы органнары әгъзаларына, жирлек Советы депутатларына, муниципаль хезмәткәрләргә hәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә hәнәри белем бирүне оештыра, муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында hәм муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган тәртиптә оештыра;
 - милләтара hәм конфессияара татулыкны нығытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен hәм мәдәниятен саклап калуга hәм үстерүгә, мигрантларның социаль hәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;
 - депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын уздыру өчен махсус бирелгән урыннарны билгели, шулай ук жирле үзидарә органнары тарафыннан депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын уздыру өчен бирелә торган урыннарның исемлеген hәм аларны бирү тәртибен билгели;
- 10) мәдәният, спорт hәм балалар hәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:
- жирлек милкендәге Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектларын (тарихи hәм мәдәни ядкарьләрен) саклауны, алардан файдалануны hәм аларны популярлаштыруны, жирлек территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни халык объектларын (тарихи hәм мәдәни ядкарьләрен) саклауны, алардан файдалануны hәм аларны популярлаштыруны тәэммин итә;
 - жирле халык сәнгать иҗатын үстерү өчен шартлар тудыра, жирлектә халык сәнгать hәнәрләрен саклап калу, торғызу hәм үстерү шартлары тудыра;
 - жирлек территориясендә урнашкан муниципаль музейларның эчтәлеген тәэммин итә;

- жирлектэ балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыра;

11) жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен башкару өлкәсендә;

- жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларының исәбен алып бара һәм алардан тиешенчә файдалануны тәэмин итә;

- тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- жирлекнең жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан аларга тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалануны тәэмин итә, Поселение Советы каарлары нигезендә

12) башка вәкаләтләр:

- жирлек Советы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълумати, матди-техник һәм башка төрле тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

- жирлекнең архив фондын булдыруны тәэмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элемтәләрне гамәлгә ашыра;

- жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында жирлек өчен социаль әһәмиятле эшләрне (шул исәптән кизу торулыкларны) ирекле нигездә башкаруга гражданнарны жәлеп итү турында карап кабул итә һәм аларны үткәрүне оештыра;

- муниципаль хезмәтләр реестрын төзу һәм алып бару тәртибен билгели;

- жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча башка вәкаләтләрне, законнарда, әлеге Уставта каралган вәкаләтләрдән тыш, жирлек Советы каарлары белән жирлек Советы яисә жирлекнең башка жирле үзидарә органнары компетенциясенә кертә.

2. Жирлекнең башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Жирлекнең муниципаль контроль өлкәсендәге башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру. Муниципаль контроль төрләре һәм аларны гамәлгә ашыруга вәкаләтле жирле үзидарә органнары исемлеге муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы билгеләгән тәртиптә алып барыла;

2) жирле үзидарә органнарына вәкаләтләр бирелгән региональ дәүләт контролен (кузәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, Россия Федерациясе субъектлары башкарма хакимиятенең вәкаләтле органнары тарафыннан раслана торган типовой

административ регламентлар, региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) гамәлгә ашыруның административ регламентлары, аны гамәлгә ашыру буенча жирле үзидарә органнарына бирелгән вәкаләтләр нигезендә эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү hәм кабул иту Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукий актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольнең нәтижәлелегенә мониторинг ясауны һәм уздыруны оештыру һәм уздыру, авыл жирлекләрендә жирле үзидарәнең вәкаләтле органнары гамәлгә ашыра торган муниципаль контрольне исәпкә алмаганда, күрсәткечләрен һәм методикасын Россия Федерациясе Хөкүмәте раслый;

5) федераль законнарда, законнарда һәм Россия Федерациясе субъектларының башка норматив хокукий актларында каралған вәкаләтләрне гамәлгә ашыру.

«Дэүлэт контролен (кузэтчелеген) һэм муниципаль контрольне гамэлгэ ашырганда юридик затларныц, индивидуаль эшкуарларныц тикшерүлэрен оештыруга һэм уздыруга бэйлс мөнэсэбэллэргэ карата «Дэүлэт контролен (кузэтчелеген) һэм муниципаль контрольне гамэлгэ ашырганда юридик затларныц һэм индивидуаль эшкуарларныц хокукларын яклау турында» 2008 елныц 26 декабрэндэгэ

3. Башкарма комитет жирлекнең жирле эһәмияттәге мәсьәләләрене кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү буенча түбәндәгә хокукларга ия:

- жирлек музейлары төзөргө;
 - жирлектә нотариус булмаган очракта кануннарда каралған нотариаль гамәлләр кылышырга;
 - опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашырга;
 - жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

- Россия Федерациисе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясенде милләтара мәнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруға ярдәм итәргә;

- жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиелэрне һәм учреждениелэрне мобилизацион әзерләү чараларын оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашырга;

- муниципаль янгын сакчылары төзөргө;
 - туризмны үстерү өчен шартлар тудырырга;
 - кеше хокукларын тәэммин итүгэ жемегать контролен гамелгэ ашыруучы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтергө;

- «Россия Федерациясындеги инвалидларны социаль яклау турында» 1995-елның 24 наурызендеге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендеги оешмаларга инвалидларның ижтимағый берләшмәләренең, шулай ук инвалидларның

гомумrossия ижтимагый берләшмәләре тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтергә;

- торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын бирергә;

- жирлек территориясендә яшәүче хужалардан башка хайваннар белән эш иту эшчәнлеген гамәлгә ашырырга;

- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашырырга;

- инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын, җайлашу физик культурасын һәм җайлашу спортын үстерүгә ярдәм итәргә;

- Россия Федерациясенең 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы «кулланучылар хокукларын яклау турында»гы Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау буенча чараларны гамәлгә ашыру

- участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гайлә әгъзаларына күрсәтелгән вазыйфанды хезмәткәр биләгән вакытка торак урыны бири;

- алкоголь, наркотик яки башка токсик исереклек халәтендәге затларга ярдәм күрсәтү чараларын күрергә.

56 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрнең үзара хезмәттәшлеге һәм хәл ителеше нигезләре

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге тәртибе жирлек советы тарафыннан билгеләнә ала.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедуralарын уздыру юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VI бүлек. ЖИРЛЕК ҮЗИДАРӘСЕНЕҢ БАШКА ОРГАННАРЫ

57 статья. Жирлекнең контроль-хисап органы

1. Жирлекнең контроль-хисап органы вәкаләтләрен «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлекенең контроль-хисап палатасы башкара торган дайми эшләүче, финанс контроле коллегиаль органы булып тора.

2. «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлекенең контроль-хисап палатасын оештыру һәм аларның эшчәнлек тәртибе, вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләрнең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында» 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы федераль законнар, «Россия Федерациясендә

жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы, Россия Федерациясенең башка федераль законнары һәм башка норматив хокукий актлары, әлеге Устав, Татарстан Республикасы Кама Тамагы районы» муниципаль берәмлеке Советы тарафыннан расланган Контроль-хисап палатасы турында нигезләмә, башка муниципаль хокукий актлар белән билгеләнә.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә муниципаль берәмлекләрнең контроль-хисап органнары эшчәнлеген хокукий жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

VII бүлек. МУНИЦИПАЛЬ ХЕЗМӘТ УЗУ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ ВАЗЫЙФАЛАРНЫ БИЛӘУ

58 статья. Гомуми нигезләмәләр

1. Муниципаль хезмәт - хезмәт шартнамәсе (контракты) төзү юлы белән билән торган муниципаль хезмәт вазыйфаларында дайми нигездә гамәлгә ашырыла торган гражданнарың һөнәри эшчәнлеге.

2. Муниципаль хезмәт вазыйфалары Татарстан Республикасы законы белән раслана торган Татарстан Республикасында муниципаль хезмәт вазыйфалары реестры нигезендә муниципаль хокукий актлар белән билгеләнә.

3. Муниципаль хезмәтне финанслау жирлек бюджеты акчалары исәбеннән башкарьла.

4. Россия Федерациясе дәүләт телен белгән гражданнар муниципаль хезмәттә тигез файдалана алалар һәм аны женесенә, расасына, милләтенә, чыгышына, мөлкәти һәм вазыйфаи хәленә, яшәү урынына, дингә мәнәсәбәтенә, инануларына, ижтимагый берләшмәләргә каравына, шулай ук муниципаль хезмәткәрнең һөнәри һәм эшлекле сыйфатларына бәйле булмаган башка шартларга тигез хокуклы.

Муниципаль хезмәт вазыйфаларын биләү өчен кирәkle һөнәри белем дәрәҗәсенә, муниципаль хезмәт стажына яисә белгечлек, әзерлек юнәлеше буенча эш стажына карата квалификация таләпләре муниципаль хезмәт вазыйфаларын биләү өчен типлаштырылган квалификация таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы законы белән муниципаль хезмәт вазыйфалары классификациясе нигезендә билгеләнә торган муниципаль хокукий актлар белән билгеләнә.

Вазыйфаи бурычларны үтәү өчен кирәkle белемнәргә һәм күнекмәләргә карата квалификация таләпләре, муниципаль хезмәткәрнең һөнәри хезмәт эшчәнлеге өлкәсенә һәм төренә карап, аның вазыйфаи инструкциясе белән билгеләнә. Муниципаль хезмәткәрнең вазыйфаи инструкциясендә шулай ук белгечлеккә, әзерлек юнәлешенә карата квалификация таләпләре дә каралырга мөмкин.

59 статья. Муниципаль хезмәт вазыйфасы

1. Муниципаль хезмәт вазыйфасы - әлеге Устав нигезендә барлыкка килә торган жирлекнең жирле үзидарә органындагы вазыйфа, жирле үзидарә органының

яисә муниципаль вазыйфанды биләүче затның вәкаләтләрен үтәүне тәэмин итү буенча билгеләнгән түгәрәк белән.

60 статья. Муниципаль вазыйфанды биләүче зат, муниципаль хезмәткәр

1. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар - жирлек депутатлары, жирлекнең сайланулы жирле үзидарә органнары әгъзалары, жирлек Советы карары белән расланган исемлек нигезендә жирлек жирле үзидарә органнарының сайланулы вазыйфаи затлары.

2. Муниципаль хезмәткәр федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль хокукий актларда билгеләнгән тәртиптә башкаручы граждан, муниципаль хезмәт вазыйфасы буенча жирлек бюджеты акчалары исәбеннән түләнә торган акчалата хезмәт вазыйфаларын үтәүче граждан була.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген техник яктан тәэмин итү вазыйфаларын башкаручы затлар муниципаль хезмәт вазыйфаларын башкармыйлар һәм муниципаль хезмәткәрләр булып тормыйлар.

61 статья. Муниципаль хезмәткәрнең хокуклары һәм бурычлары

1. Муниципаль хезмәткәр түбәндәгеләргә хокуклы:

1) аның муниципаль хезмәтнең биләгән вазыйфасы буенча хокукларын һәм бурычларын билгеләүче документлар, вазыйфаи бурычларын үтәүнең сыйфатын бәяләү критерийләри һәм хезмәт буенча алга китү шартлары белән танышу;

2) вазыйфаи бурычларны башкару өчен кирәkle оештыру-техник шартларны тәэмин итү;

3) хезмәт өчен түләү һәм хезмәт законнары, муниципаль хезмәт турындагы законнар һәм хезмәт шартнамәсе (контракт) нигезендә башка түләүләр;

4) эш (хезмәт) вакытының нормаль дәвамлылығын билгеләү, ял көннәрен һәм эш көне булмаган бәйрәм көннәрен бирү, шулай ук еллык түләүле отпускны тәэмин итә торган ял;

5) билгеләнгән тәртиптә вазыйфаи бурычларны үтәү өчен кирәkle мәгълүматны һәм материалларны алу, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә органы эшчәнлеген камилләштерү турында тәкъдимнәр кертүгә;

6) муниципаль хезмәтнең вакантлы вазыйфасын биләүгә конкурста үз инициативасы белән катнашу;

7) муниципаль хокукий акт нигезендә жирле бюджет акчалары исәбеннән өстәмә һәнәри белем алу;

8) үзенең шәхси мәгълүматларын яклау;

9) үз эшенең барлык материаллары, һәнәри эшчәнлекләре турында чакыртып алулар һәм аларны шәхси эшенә керткәнче башка документлар белән танышу, шулай ук аның язма аңлатмаларын шәхси эшенә беркетеп кую;

10) берләшмә, һәнәри берлекләр төзү хокукуны да кертеп, үз хокукларын, социаль-икътисадый һәм һәнәри мәнфәгатьләрен яклау өчен;

11) хезмәт законнары нигезендә индивидуаль хезмәт бәхәсләрен карау, муниципаль хезмәттә үз хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен яклау, аларның бозуларына карата судка шикаять белдерүне дә керте;

12) Россия Федерациясе законнары нигезендә пенсия белән тәэммин иту.

2. Муниципаль хезмәткәр, контракт буенча җирле администрация башлыгы вазыйфасын биләүче муниципаль хезмәткәрдән гайре, яллаучы вәкиленә (эш бируче) алдан язма рәвештә башка туләүле эшне башкарырга хокуклы, әгәр дә бу мәнфәгатьләр конфликтyna китермәсә һәм, әгәр бу «Россия Федерациясенде муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 02 мартандагы 25-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаса, ул башка туләүле эшне башкарырга хокуклы.

3 Муниципаль хезмәткәр түбәндәгеләргә бурычлы:

1) Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституциячел законнарны, федераль законнарны, Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларын, конституцияне (уставларны), законнарны һәм Россия Федерациясе субъектларының башка норматив хокукый актларын, муниципаль берәмлек уставын һәм башка муниципаль хокукый актларны үтәргә һәм аларның үтәлешен тәэммин итәргә;

2) вазыйфаи инструкция нигезендә вазыйфаи бурычларны башкарырга;

3) вазыйфаи бурычларын үтәгәндә расага, милләтенә, теленә, дингә һәм башка шартларга бәйсез рәвештә кеше һәм гражданның хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен, шулай ук оешмаларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен үтәргә;

4) җирле үзидарә органында билгеләнгән эчке хезмәт тәртибе, вазыйфаи инструкция кагыйдәләрен, хезмәт мәгълүматы белән эшләү тәртибен үтәргә;

5) вазыйфаи бурычларны тиешенчә үтәү өчен кирәклө квалификация дәрәжәсен сакларга;

6) дәүләт серен һәм федераль законнар белән саклана торган башка серне тәшкىл итүче белешмәләрне, шулай ук вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә мәгълүм булган белешмәләрне, шул исәптән гражданнарның шәхси тормышына һәм сәламәтлегенә кагылышлы яисә аларның намусына һәм аbruена кагылышлы белешмәләрне фаш итмәскә;

7) дәүләт һәм муниципаль мәлкәтне, шул исәптән аңа вазыйфаи бурычларны башкару өчен бирелгән мәлкәтне сакларга;

8) үз гайләсeneң үзе һәм әгъзалары турында Россия Федерациясе законнарында каралган белешмәләрне билгеләнгән тәртиптә тапшырырга;

9) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату турында яллаучы (эш биручегә) вәкиленә (чит ил гражданлыгы) Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлыгы (подданствосы) хәбәр итәргә, аның нигезендә чит ил гражданы муниципаль хезмәттә булырга хокуклы, муниципаль хезмәткәргә бу турыда билгеле булган көнне, әмма Россия Федерациясе гражданлыгы йә чит ил гражданлыгы (подданствосы) туктатылган көннән алыш биш эш көненнән дә соңга калмыйча, аның нигезендә чит ил гражданы муниципаль хезмәттә булырга хокуклы;

10) чит дәүләтнең гражданлыгын (подданствосын) сатып алу турында яки чит дәүләт территориясендә гражданның дайми яшәү хокукуны раслый торган, бу хакта муниципаль хезмәткәргә билгеле булган көндә, әмма чит дәүләт гражданлыгы

(подданствосы) алынган көннән алыш биш эш көненнән дә соңга калмыйча, гражданның чит ил территориясендә яшәү хокуын яисә граждан дайми яшәү хокуын раслый торган башка документ алғаннан соң, яллаучының (эш биручегә) вәкиленә (эш биручегә) язма рәвештә хәбәр итәргә;

11) әлеге Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләуләрне үтәргә, йөкләмәләрне үтәргә, тыюларны бозмаска;

12) вазыйфаи бурычларын үтәгәндә мәнфәгатьләр конфликтyna китерергә мөмкин булган шәхси кызыксыну турында яллаучы (эш бируч) вәкиленә язма рәвештә хәбәр итәргә һәм мондый конфликтны булдырмау چарапарын күрергә. Муниципаль хезмәткәр үзенә бирелгән хокуксыз йөкләмәне үтәргә хокуксыз. Тиешле житәкчедән муниципаль хезмәткәр фикеренчә, хокуксыз булган йөкләмәне алганда, муниципаль хезмәткәр, йөкләмә биргән житәкчегә, Россия Федерациисенең федераль законнары һәм башка норматив хокукий актлары, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукий актлары нигезләмәләре күрсәтелеп, әлеге йөкләмәне үтәгәндә бозылырга мөмкин булган муниципаль хокукий актлар нигезләмәләрен күрсәтеп, әлеге йөкләмәнең хокуксызлыгын нигезләүне язма рәвештә тапшырырга тиеш. Әлеге йөкләмәнең житәкчесе язма рәвештә расланган очракта, муниципаль хезмәткәр аны үтәүдән баш тартырга тиеш. Муниципаль хезмәткәрнең хокуксыз йөкләмәсен үтәгән һәм әлеге йөкләмәне биргән очракта, житәкче Россия Федерациисе законнары нигезендә жаваплы була.

62 статья. Муниципаль хезмәткәргә бирелә торган гарантияләр

1. Муниципаль хезмәткәргә түбәндәгеләр гарантияләнә:

1) вазыйфаи инструкция нигезендә аның вазыйфаи бурычларын үтәвен тәэмин итә торган эш шартлары;

2) акчалата керемне үз вакытында һәм тулы күләмдә алуга хокук;

3) эш (хезмәт) вакытының нормаль дәвамлылыгын билгеләү, ял көннәрен һәм эш көне булмаган бәйрәм көннәрен бирү, шулай ук еллык түләүле отпускны тәэмин итә торган ял;

4) муниципаль хезмәткәргә һәм аның гайлә әгъзаларына медицина хезмәте күрсәтү, шул исәптән муниципаль хезмәткәр пенсиягә чыкканнан соң;

5) тиешле еллар эшләгән очен һәм инвалидлыкка бәйле рәвештә пенсия белән тәэмин итү, шулай ук муниципаль хезмәткәрнең гайлә әгъзаларын вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә вафат булган очракта пенсия белән тәэмин итү;

6) вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә муниципаль хезмәткәрнең сәламәтлегенә һәм мәлкәтенә зыян китерү очрагына мәжбүри дәүләт иминләштерүе;

7) муниципаль хезмәткәр муниципаль хезмәт узган вакытта яисә аны туктатканнан соң авыру очрагында яисә хезмәткә сәләтне югалткан очракта, әмма ул вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә барлыкка килгән мәжбүри дәүләт социаль иминиятләштерүе;

8) федераль законнарда билгеләнгән очракларда, тәртиптә һәм шартларда аның вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә муниципаль хезмәткәрне һәм аның гайлә әгъзаларын көчләүдән, янаулардан һәм башка хокук булмаган гамәлләрдән яклау.

2. Жирлекнен жирле үзидарә органы бетерелүгэ йэ жирлекнен жирле үзидарә органы хезмәткәрлөре штаты кыскаруга бәйле рәвештә муниципаль хезмәткәрләр белән хезмәт килешүе өзелгәндә, муниципаль хезмәткәргә, оешма бетерелүгэ йэ оешма хезмәткәрлөре штаты кыскартылууга бәйле рәвештә хезмәткәрләр эштән азат ителгән очракта, хезмәткәрләр өчен хезмәт законнарында билгеләнгән гарантияләр бирелә.

3. Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль хезмәткәрләргә ёстәмә гарантияләр бирелергә мөмкин.

63 статья. Муниципаль хезмәткәрнең дисциплина жаваплылығы

1. Дисциплинар гамәл кылган өчен - муниципаль хезмәткәрләргә аның ёстенә йөкләнгән хезмәт бурычларын үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен - яллаучы (эш бируге) вәкиле түбәндәгे дисциплинар түләтүләр кулланырга хокуклы:

- 1) кисәтү;
- 2) шелтә;
- 3) муниципаль хезмәттән тиешле нигезләрдә эштән азат итү.

2. Дисциплинар гаеп эшләгән муниципаль хезмәткәр вакытлыча (ләкин бер айдан да артык түгел), аның дисциплинар жаваплылығы турындагы мәсьәләне хәл итүгә кадәр, хезмәт бурычларын үтәудән акчалата түләүне саклап калу белән читләштерелергә мөмкин. Муниципаль хезмәткәрне вазыйфаи бурычларын үтәудән читләштерү бу очракта муниципаль хокукий акт белән башкарыла.

3. дисциплинар түләтүләрне куллану һәм бетерү тәртибе, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 02 мартандагы 25-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очраклардан тыш, хезмәт законнары белән билгеләнә.

VIII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

64 статья. Юридик зат хокукларына ия жирлекнен жирле үзидарә органнары

Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик затның хокуклары белән жирлек Советына һәм жирлекнен башкарма комитетына бирелә.

65 статья. Жирлекнен жирле үзидарә органнары, юридик затлар буларақ

1. Жирлек исеменнән милек һәм башка хокуклар һәм бурычлар сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга жирлек башлыгы мөмкин.

2. Жирлек Советы, жирлекнен башкарма комитеты идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төzelә торган муниципаль казна учреждениеләре булып тора һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар буларақ дәүләт теркәвенә алышырга тиеш.

66 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирлекнең жирле үзидарә органнарын тоту чыгымнарын финанслау бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре исәбеннән генә гамәлгә ашырыла.

IX бүлек ДЕПУТАТЛАРГА, ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗИФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

67 статья. дайми нигездә эшләүче жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары һәм жирлекнең башка вазыйфай затлары эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре

Дайми нигездә эшләүче жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары һәм жирлекнең башка вазыйфай затлары эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре «Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, Татарстан Республикасында жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә билгеләнә.
[kodeks://link/d?nd=423904151&prevdoc=543282598](http://link/d?nd=423904151&prevdoc=543282598)

68 статья. Жирлек Советы депутатларының кагылгысызлык гарантияләре, Жирлек башлыклары

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән жирлек башлыгының, жинаять яисә административ җаваплылыкка тартылган хокукларын гарантияләү, тоткарлау, кулга алу, тентү, сорай алу, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылу, шулай ук алар биләгән торак һәм (яисә) хезмәт урыны депутатларына, аларның багажына, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларына карата оператив-эзләнү чараларын үткәргәндә, алар тарафыннан кулланыла торган элемтә чараларын исәпкә алганда федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә жирлек Советы депутаты күрсәтелгән фикер, тавыш биргәндә күрсәтелгән позиция, депутат, жирлек башлыгы статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре чоры тәмамланганнын соң, әйтелгән фикерләре, позициясе очен жинаять яисә административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә жирлек Советы депутаты, жирлек башлыгы тарафыннан халык алдында кимсечуләр, яла ягу яки федераль законда каралган башка хокук бозулар кылган очракларга кагылмый.

X бүлек ЖИРЛЕКНЕҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛЫЛЫГЫ

69 статья. Жирле органнарның һәм вазыйфай затларның җаваплылыгы

Жирлек үзидарә

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары кануннар нигезендә жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җаваплы булалар.

Гражданнары турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән каарларга, жирле үзидарә органнарының һәм жирлекнең жирле үзидарә вазыйфай затларының каарларына һәм гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата законда билгеләнгән тәртиптә судка яисә арбитраж судка шикаять бирелергә мөмкин.

70 статья. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында җаваплылығы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән жирлек башлыгының, жирлек халкының, җаваплылығы аны сайлаган жирлек халкының ышанычын югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, әлеге Уставта каралган нигезләрдә һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

71 статья. Жирлек жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының дәүләт алдындагы җаваплылығы

1. Федераль законнар нигезендә жирлек Советының, жирлек башлыгының дәүләт алдындагы җаваплылығы алар тарафыннан Россия Федерациисе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге Устав бозылган, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләре тиешенчә гамәлгә ашырылмаган очракта, тиешле суд карары нигезендә башлана.

2. Жирлек Советының нигез һәм аны тарату тәртибе, жирлек башлыгын вазыйфасыннан ваз кичү һәм отставкага чыгару тәртибе «Россия Федерациисендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

72 статья. Физик һәм юридик затлар алдында жирлек жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының җаваплылығы

Физик һәм юридик затлар алдында жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарә вазыйфай затларының җаваплылығы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

73 статья. Ышанычны югалтуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү)

1. Муниципаль вазыйфанды биләүче зат федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә ышанычны югалткан очракта эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш:

1) яклар арасындагы конфликтны булдырмау һәм (яисә) жайга салу чараларын затның күрмәве;

2) әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре хакында белешмәләрне тапшырмау яисә белә торып дөрес булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр тапшыру;

3) федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, затның коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашу;

4) эшкуарлык эшчәнлеген башкару;

5) әгәр Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, затның идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, чит ил коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларының һәм Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган структур бүлекчәләренең башка органнары составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликтyna китерә торган яисә китерергә мөмкин булган шәхси кызыксынуы барлыкка килү турында билгеле булган муниципаль вазыйфанды биләүче зат ышанычын югалтуга бәйле рәвештә эштән чыгарылырга (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш, шулай ук муниципаль вазыйфанды биләүче зат муниципаль вазыйфанды танымаган очракта, яклар аңа буйсынган зат булган мәнфәгатьләр конфликтyn булдырмау һәм (яисә) жайга салу чаралары.

3. Коррупциячел хокук бозу кылган өчен ышанычны югалтуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфанды биләүче затка карата куллану турындагы белешмәләр жирле үзидарә органы тарафыннан “Коррупциягә каршы көрәш турында” 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясында каралган ышанычны югалтуга бәйле рәвештә эштән азат итеген затлар реестрына кертелә, анда ул “Коррупциягә каршы көрәш турында” 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясында каралган.

XI бүлек ҘИРЛЕКНЕЦ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

74 статья. Ҙирлекнен муниципаль хокукый актлары системасы

1. Ҙирлекнен муниципаль хокукый актлары системасына түбәндәгеләр керә:

1) җирлек уставы, җирле референдумда (гражданнар җыенеүнда) кабул ителгән хокукый актлар;

2) җирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

3) әлеге Уставта каралган җирлек башлыгының, җирлек башкарма комитетының һәм җирле үзидарәнен башка органнарының һәм җирле үзидарәнен вазыйфаи затларының хокукый актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда (гражданнар жыенында) кабул ителгән хокукий актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән каарлар муниципаль хокукий актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм жирлекнең бөтен территориясенде қулланыла.

Башка муниципаль хокукий актлар әлеге Уставка һәм жирле референдумда (гражданнар жыенында) кабул ителгән хокукий актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирлек советы үз компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге жирлек уставы белән кертелгән мәсьәләләр буенча жирлек территориясенде башкару өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне билгели торган каарлар, жирлек башлыгын отставкага чыгару турында каар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм аның компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, жирлек уставы белән кертелгән башка мәсьәләләр буенча каар кабул итә. Жирлек Советы каарлары, жирлек территориясенде үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне билгели торган каарлар, «Россия Федерациясенде жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә. Жирлек башлыгы жирлек Советы рәисе вәкаләтләрен башкарған очракта, жирлек башлыгының тавышы жирлек Советы каарларын кабул иткәндә жирлек Советы депутаты тавышы буларак исәпкә альна.

4. Жирлек башлыгы жирлек Советы рәисе вәкаләтләрен яки жирлек башкарма комитетының әлеге статьяның 6 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча каарын һәм күрсәтмәсен үтәгән очракта, жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча әлеге жирлек Уставында һәм жирлек Советы каарларында билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә, жирлек башлыгы жирлек Башкарма комитеты башлыгының вәкаләтләрен башкарған очракта, жирлек Советы каарын һәм күрсәтмәсен бастырып чыгара. Жирлек башлыгы «Россия Федерациясенде жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә әлеге жирлек Уставы компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча каарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

5. Жирлек Советы рәисе жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча каарлар һәм күрсәтмәләр чыгара, жирлек Советы каарларына кул куя.

6. Жирлек башлыгы федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, әлеге жирлек Уставында, жирлек Советының норматив хокукий актларында билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча һәм жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча башкарма комитетының каарларын, шулай ук жирлек башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләрен чыгара.

7. Муниципаль хокукий актлар Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль конституциячел законнарга, «Россия Федерациясенде жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ

номерлы Федераль законга, башка федераль законнарга һәм Россия Федерациисенең башка норматив хокукий актларына, шулай ук Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына, Татарстан Республикасының башка норматив хокукий актларына каршы килмәскә тиеш.

8. Муниципаль хокукий актларны үтәмәгән өчен гражданнар, оешмалар житәкчеләре, жирлекнең жирле үзидарә органнарының вазыйфаи затлары федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы булалар.

75 статья. Гражданнарың турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән каарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне жирлек халкы тарафыннан турыдан-туры жирле референдумда (гражданнар жысенында) белдерелгән гражданнарың турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән хәл ителә.

2. Эгәр жирлек халкын турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән каарны гамәлгә ашыру өчен муниципаль хокукий актны кабул итү (бастырып чыгару) өстәмә таләп ителсә, компетенциясенә құрсәтелгән актны кабул итү керә торган жирлек Советы яисә жирлек башлыгы референдумда кабул ителгән каар үз көченә кергән көннән соң 15 көн эчендә тиешле муниципаль хокукий актны әзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Құрсәтелгән срок өч айдан арта алмый.

3. Гражданнарың турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән каарны гамәлгә ашыру өчен кирәkle муниципаль хокукий актны бастырып чыгару срогын бозу жирлек башлыгын чакыртып алу өчен нигез булып тора.

76 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары кабул итә торган муниципаль хокукий актларның төрләре

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләрне үтәү йөзеннән түбәндәгे муниципаль хокукий актлар чыгаралар:

1) Жирлек Советы - жирлек Советы каарлары;

2) Жирлек башлыгы - жирлек башлыгының каарлары һәм құрсәтмәләре, жирлек Советы каарлары һәм құрсәтмәләре, жирлек башкарма комитеты каарлары һәм құрсәтмәләре.

2. Жирлек жирле үзидарәсенең башка вазыйфаи затлары әлеге Устав, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль хокукий актларда билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә құрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

77 статья. Муниципаль хокукий актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукий актлар проектлары жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданнарың инициатив төркемнәре, «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль

районы» муниципаль берәмлеге прокуроры, шулай ук аны алыш бару мәсьәләләре буенча контроль-хисап органы тарафыннан кертелергә мөмкин.

2. Муниципаль хокукий актлар проектларын керту тәртибе, аларга теркәлә торган документларның исемлеге һәм формасы тиешенчә жирлек Советы Регламенты һәм жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Жирлекләрнең эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары өчен яңа таләпләр билгели торган яисә муниципаль норматив хокукий актларда элек каралган мәжбүри таләпләрне үзгәртә торган муниципаль хокукий актлары проектлары, инвестиция эшчәнлеге субъектлары өчен бурычлар, тиешле муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары тарафыннан Татарстан Республикасы законы нигезендә билгеләнгән тәртиптә җайга салу йогынтысы бәяләнергә мөмкин, моңа түбәндәгеләр керми:

1) жирлек Советының жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләүче, үзгәртүче, туктатып торучы, юкка чыгаручы норматив хокукий актлары проектлары;

2) жирлек Советының бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга сала торган норматив хокукий актлары проектлары.

3) гадәттән тыш хәлләр режимы гамәлдә булган чорда табигый һәм техноген характеристдагы гадәттән тыш хәлләрне бетерү максатларында эшләнгән норматив хокукий актлар проектларына.

4. Муниципаль норматив хокукий актлар проектларының җайга салу йогынтысын бәяләү эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары өчен артык бурычлар, тыюлар һәм чикләүләр кертә торган яисә аларны кертугә этәрә торган нигезләмәләрне, шулай ук эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектларының һәм жирле бюджетларның нигезләнмәгән чыгымнары барлыкка килүгә ярдәм итә торган нигезләмәләрне ачыклау максатларында уздырыла.

78 статья. Жирлек Советының хокукий актлары

1. Жирлек советы үз компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, жирлек уставы белән кертелгән мәсьәләләр буенча жирлек территорияндә башкару өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне билгели торган каарлар, жирлек башлыгын отставкага чыгару турында каар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав тарафыннан үз компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча каарлар кабул итә.

2. Жирлек Советы каарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек территорияндә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне билгели торган каарлар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул итәлә.

3. Жирлек Советының жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләүне, үзгәртүне һәм бетерүне, жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан каарлары жирлек башлыгы инициативасы белән генә яисә аның бәяләмәсе булганда гына жирлек Советы каравына кертелергә мөмкин.

Күрсәтелгән бәяләмә аларга жирлек Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә жирлек Советына тапшырыла.

4. Жирлек Советы каарларына жирлек башлыгы аларны кабул иткән көннән алып өч көн эчендә кул куя һәм әлеге Устав билгеләгән тәртиптә халыкка житкерелә.

79 статья. Жирлек башлыгының хокукий актлары

Жирлек башлыгы үзенең законнар, әлеге жирлек уставы, жирлек Советы каарлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карап һәм күрсәтмәләр, шулай ук жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча каарлар һәм жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр, шулай ук жирлек башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

Жирлек башлыгы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федеरаль закон, башка федераль законнар нигезендә әлеге жирлек Уставы компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча хокукий актлар чыгара.

80 статья. Муниципаль хокукий актларны бастырып чыгару (халыкка житкериү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Советы каарлары, кануннар яисә карап белән башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек башлыгы кул куйган көннән соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Жирлек Советының салымнар һәм жыемнар турындагы хокукий актлары Россия Федерациисе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Жирлек Советының жирлек Уставын кабул итү яисә әлеге Уставка үзгәрешләр кергү турындагы каарлары федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукий актлары, әгәр актлар үзләре тарафыннан билгеләнмәгән булса, аларны имзалаған көннән үз көченә керә.

3. кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагыла торган, гамәлгә қуючысы жирлек булган оешмаларның хокукий статусын билгели торган муниципаль норматив хокукий актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төzelә торган килешүләр аларны рәсми бастырып чыгарғаннан (халыкка житкөргөннән) соң үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукий актта аның реквизитлары: исеме, имза салу датасы (жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукий актлар өчен - шулай ук аны жирлек Советы кабул иткән дата), теркәү номеры, хокукий актны имзалаған вазыйфаи затның исеме булырга тиеш.

5. Жирлек Советының жирлек бюджеты турындағы, хисап турындағы, аның үтэлеше турындағы, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турындағы каарлары, жирлек Советы Регламенты, жирлек Советы, жирлек башлығы кабул иткән башка норматив хокукий актлар, федераль закон белән таратылуы чикләнгән белешмәләр булган муниципаль хокукий актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, аларга имза салынган көннән алыш жиده көн эчендә рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Шулай ук муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләү турында, жирлекнең чикләрен үзгәртүү, үзгәртеп кору, жирлек башлыгын сайлау турында һәм аның урынбасарын сайлау турындағы норматив булмаган хокукий актлар кануннар нигезендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкерүү) мәжбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукий актлар аларны чыгарган органнар яисә жирлек жирле үзидарәсенең вазыйфаи затлары каары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Басып чыгарганды (халыкка житкергендә) муниципаль хокукий акт реквизитлары күрсәтелә.

Муниципаль хокукий актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгару өчен жирлекнең жирле үзидарә органнары «Интернет» чөлтәре басмасы кулланыла.

9. Муниципаль хокукий актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерүү) түбәндәгө юллар белән гамәлгә ашырыла:

- хокукий акт текстын жирлекнең торак пунктлары территориясендә маҳсус мәгълүмат стендларында урнаштыру. Күрсәтелгән стендлар һәм аларның урнашу урыннары саны жирлек советы тарафыннан раслана һәм жирлек халкының муниципаль хокукий акты тексты белән каршылыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш;

- муниципаль хокукий актларны «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлекенең рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телеқоммуникация чөлтәрендә (kamskoje-ustye.tatarstan.ru), Татарстан Республикасының рәсми хокукий мәгълүмат порталында (pravo.tatarstan.ru) «Россия Федерациясендә норматив хокукий актлар» Россия Юстиция министрлыгы порталында (<http://pravo-minjust.ru>, <http://pravo-minjust.ru>, «Интернет» чөлтәре басмасы буларак теркәлү: Л № 77-24705 от 2018 года).<http://pravo-minjust.ru>

10. Муниципаль норматив хокукий актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданнар жыенеңдә) кабул ителгән хокукий актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән, Татарстан Республикасының муниципаль норматив хокукий актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алыш бару Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

81 статья. Муниципаль хокукий актларны бетерү һәм аларның гамәлдә булуын туктатып тору

1. Муниципаль хокукий актлар «Россия Федерациясенде жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлдә булуы жирлекнең жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфай затлары тарафыннан туктатылырга мөмкин, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар бетерелгән очракта йә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфай затларның - жирлекнең жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфай затларының вәкаләтләре исемлеге үзгәргән очракта, аларның вәкаләтләренә муниципаль хокукий акт гамәлдән чыгарылган яисә туктатып торылган вакытка тиешле муниципаль хокукий акт кабул итү (басма), шулай ук суд тарафыннан, шулай ук суд тарафыннан, ә жирле үзидарә органнары тарафыннан аларга федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала торган өлешендә, - Россия Федерациясе дәүләт хакимиите органнары тарафыннан бирелгән.

2. Норматив характердагы булмаган муниципаль хокукий актның гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органы яисә жирлекнең вазыйфай заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилнен эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкиле биргән очракта кичекмәстән туктатылып тора. Кабул ителгән күрсәтмәне башкару турында жирлек башкарма комитеты яисә жирлек жирле үзидарәсенең вазыйфай затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә - өч көн эчендә, ә жирлек Советы алар карап кабул иткән көннән соң өч көннән дә сонга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

3. Жирлек статусын билгеләү турында Татарстан Республикасының яна законы үз көченә кергәнче гамәлдә булмаган жирлек статусын билгеләү турында Татарстан Республикасы законы карапы буенча тану суд карапы закон көченә кергәнче кабул ителгән жирлекнең муниципаль хокукий актларын суд тәртибендә гамәлгә яраксыз дип тану яисә әлеге муниципаль хокукий актларны юкка чыгару өчен нигез була алмый.

XII бүлек ЖИРЛЕКНЕҢ ИГЬТИСАДЫЙ НИГЕЗЛӘРЕ

82 статья. Жирлекнең игътисадый нигезләре

Жирлекнең икътисадый нигезен жирлекнең муниципаль милеге, жирлек бюджеты акчалары, шулай ук жирлекнең мөлкәти хокуклары тәшкил итә.

83 статья. Жирлекнең муниципаль мөлкәте

1. Жирлек милкендә булырга мөмкин:

1) жирлек уставында билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

2) жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, федераль законнарда һәм

Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очракларда, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә органнарының аларга «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт;

3) жирлек Советының норматив хокукий актлары нигезендә жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм жирлек жирле үзидарәсе вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар белән бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәклө мөлкәт;

5) 14 статьяның 3 һәм 4 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

2. Жирлекнең әлеге статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокуки барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән мөлкәт мөлкәтне үзгәртергә (мөлкәтнең максатчан билгеләнешен үзгәртергә) яисә читләштерергә тиеш. Мондый мөлкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә.

84 статья. Жирлекнең муниципаль мөлкәтен биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган жирлек жирле үзидарә органнарының норматив хокукий актлары нигезендә, жирлек исеменнән муниципаль мөлкәткә мөстәкыйль ия булалар, файдаланалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимиите органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнарына вакытлыча яисә дайми файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә башка килешүләр кылышыра хокуклы.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән башкарма хакимиятнең федераль органы билгеләгән тәртиптә муниципаль мөлкәт реестрларын алыш баралар.

85 статья. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә жирлек Советы каарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль мөлкәтне файдаланудан һәм хосусыйлаштырудан керемнәр жирлек бюджетына керә.

86 статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык җәмгыятыләре

1. Жирлек әлеге Устав билгеләгән үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне төзөргә, үзгәртеп корырга һәм бетерергә, жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәkle хужалык җәмгыятыләре, шул исәптән муниципальара оешмалар төзүдә катнашырга хокуклы. Муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен жирлекнең вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Гамәлгә куючының, жирлекнең функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыручи жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләрнең һәм учреждениеләрнең максатларын, шартларын һәм эшчәнлек тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, үз вазыйфасына билгеләп куя һәм әлеге предприятиеләрнең һәм учреждениеләрнең житәкчеләрен вазыйфасыннан азат итә, аларның эшчәнлеге турында жирлек Уставында каралган тәртиптә хисапларны тыңлый

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек исеменнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидия белән җавап бирәләр һәм аларны федераль законда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә үтәүне тәэмин итәләр.

87 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирлекнең жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар белән, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, кануннарда башкасы билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төzelә.

XIII бүлек НИГЕЗЛӘРНЕҢ ФИНАНСОВАСЫ

88 статья. Жирлек бюджеты

1. Жирлекнең үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты жирлек Советының муниципаль хокукий акты формасында эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юллана торган керемнәр һәм жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан аларга федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелгән

субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннән гамәлгә ашырыла торган жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым-аерым карала.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең алар нигезендә кабул ителә торган башка норматив хокукий актларында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимиите органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органнарына жирлек бюджетының үтәлеше турындагы хисапларны тапшыра.

89 статья. Инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс яғыннан һәм башкача тәэмин итү

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 26.1 статьясында караплан инициативалы проектларны гамәлгә ашыруны финанс белән тәэмин итү чыганагы булып шәһәр жирлегенең тиешле чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында Татарстан Республикасы бюджетыннан инициатив түләүләр һәм (яисә) бюджетара трансферлар күләмнәрен исәпкә алыш төзелә торган инициатив проектларны гамәлгә ашыруга жирле бюджет турындагы карар белән караплан бюджет ассигнованиеләре тора.

2. Инициатив түләүләр дигәндә, конкрет инициативалы проектларны гамәлгә ашыру максатларында Россия Федерациясе законнары нигезендә ирекле нигездә түләнә торган һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирле бюджетка күчерелә торган гражданнарның, индивидуаль эшкуарларның һәм төзелгән юридик затларның акчалары аңлашыла.[kodeks://link/d?nd=901714433&prevdoc=543282598](http://link/d?nd=901714433&prevdoc=543282598)

3. Инициатив проект гамәлгә ашырылмаган очракта, инициатив түләүләр аларны жирле бюджетка күчергән затларга (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиеш. Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгаклары буенча инициатив проектны гамәлгә ашыру максатларында файдаланылмаган инициатив түләүләрнең калган өлеше барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән түләүләр аларны жирле бюджетка күчергән затларга (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиеш. Жирле бюджетка күчерелгән затларга (шул исәптән оешмаларга) кире кайтарылырга тиешле инициатив түләүләр суммаларын исәпләү һәм кире кайтару тәртибе шәһәр жирлеге Советы карары белән билгеләнә.

4. Инициатив проектларны гамәлгә ашыру шулай ук кызыксынган затларның ихтиярий һәм (яисә) хезмәт катнашуы рәвешендә дә тәэмин ителергә мөмкин.

90 статья. Жирлектә бюджет процессы

1. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен тикшерү жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты проекты, жирлек Советының жирлек бюджетын раслау түрүндагы каары, аның үтәлеше түрүнда еллық отчеты, жирлек бюджетын үтәу барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре саны түрүнда квартал саен бирелә торган белешмәләр, аларны акчалата тотуга факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

3. Жирлек бюджеты проекты өч елга төzelә һәм раслана (чираттагы финанс елы һәм план чоры).

4. Жирлекнең чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджеты проекты жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында жирлекнең социаль-икътисадый үсеш фаразы нигезендә төzelә.

5. Чиratтагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән жирлекнең башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда төzelә.

6. Чиratтагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын төзу түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган Россия Федерациясе Федераль Собраниесенә Россия Федерациясе Президенты юлламасы нигезләмәләре;

Татарстан Республикасы Дәүләт Советына Рәис юлламасы;

бюджет сәясәтенең төп юнәлешләре һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

социаль-икътисадый үсеш фаразы;

озак сроклы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразы проекты);

муниципаль программаларда (муниципаль программалар проектларында, күрсәтелгән программалар проектларында).

7. Жирлек бюджеты түрүндагы каарда чираттагы финанс елына һәм план чорына «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге бюджетының төп характеристикалары булырга тиеш, аларга жирлек бюджеты керемнәренең гомуми күләме, жирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләме, жирлек бюджеты кытлыгы керә, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексында билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

8. Жирлек бюджеты түрүндагы каар белән түбәндәгеләр раслана:

- жирлек бюджеты керемнәренең баш администраторлары исемлеге;

- жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының баш администраторлары исемлеге;

- чыгым төрләренең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләренә) йә чыгымнарның төрләре классификациясенең чираттагы финанс елына һәм план чорына, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, муниципаль жирлек хокукий актында билгеләнгән очракларда бюджетлар чыгымнары классификациясенең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, максатчан статьялары, төркемнәре һәм төркемнәре (төркемнәре) буенча, чыгымнар төрләре классификациясенең чыгымнар төрләре классификациясенең бүлекләре,

бүлекчәләре hәм бүлекчәләре буенча, чыгымнарың максатчан юнәлешләре төркемнәре hәм (яисә) буенча бюджет ассигнованиеләрен булу;

- чираттагы финанс елына hәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- гавами норматив йөкләмәләрне үтәүгә жибәрелә торган бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

- чираттагы финанс елында hәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына бирелә торган бюджетара трансферлар күләме;

- чираттагы финанс елына hәм план чорының беренче елына жирлек бюджетын расланган (расланган) очракта, план чорының кимендә беренче елына авыл жирлеге бюджеты чыгымнарының гомуми күләменең кимендә 5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансферлар исәбеннән каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча) расланган (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансферлар исәбеннән каралган бюджетның чыгымнарын исәпкә алмыйча), иkenче елга жирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменең кимендә 5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансферлар исәбеннән каралган жирлек бюджеты чыгымнарын исәпкә алмыйча) раслана торган

- чираттагы финанс елына hәм план чорына жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганаклары;

- елның 1 гыйнварына, чираттагы финанс елыннан hәм ел саен килүче муниципаль эчке бурычның югары чиге

- план чорын, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның ин югары чиген курсәтеп;

- тиешенчә Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, жирлек Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән жирлек бюджетының башка курсәткечләре.

9. Чираттагы финанс елына hәм план чорына жирлек бюджеты турында карап проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү hәм бюджет проектының иkenче ел план чорының параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Жирлек бюджеты турында карап проекты чираттагы финанс елына hәм план чорына расланган бюджет күрсәткечләрен төгәлләштерә hәм төзелә торган бюджетның планлаштырылган чорының иkenче елы күрсәткечләрен раслый.

10. Жирлек бюджеты турындагы карап проекты белән бер үк вакытта чираттагы финанс елына hәм план чорына жирлек Советына түбәндәгеләр тапшырыла:

- чираттагы финанс елына hәм план чорына жирлекнең бюджет hәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

- агымдагы финанс елының узган чорында жирлекнең социаль-икътисадый үсешенә якынча йомгаклар hәм агымдагы финанс елында жирлекнең социаль-икътисадый үсешенең көтелгән нәтижәләре;

- жирлекнең чираттагы финанс елына hәм план чорына социаль-икътисадый үсеш фаразы;

- төп характеристикаларны фаразлау (керемнэрнең гомуми күләме, чыгымнарың гомуми күләме, чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлекнен берләштерелгән бюджеты кытлығы (профициты);
- жирлек бюджеты проектына анлатма;
- бюджетара трансферларны бүлүнен методикалары (методикалары проектлары) һәм исәпләре;
- муниципаль эчке бурычның югары чиге һәм (яисә) муниципаль тышкы бурычның югары чиге, елның 1 гыйнварына, чираттагы финанс елыннан һәм план чорының елдан-ел артуыннан килүче (чираттагы финанс елы) торышы буенча;
- агымдагы финанс елына бюджетның көтелгән үтәлешен бәяләү;
- Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәре чыганаклары реестрлары;
- башка документлар һәм материаллар.

Бюджет турында карап проектына бюджет ассигнованиеләрен муниципаль программалар һәм эшчәнлекнен программада каралмаган юнәлешләре буенча бүлү бюджеты турында карап кабул ителгән очракта, муниципаль программалар паспорты бирелә.

Бюджет турында карап проектында бюджет чыгымнары классификациясенең бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү күшымтасы булмаса, бюджет чыгымнары классификациясенең бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән күшымта бюджет турындагы карап проектына күшымталар составына кертелә.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын төзу Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә жирлекнен башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла.

12. Жирлекнен башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карап проектын әлеге елның 15 ноябреннән дә соңга калмыйча жирлек Советы каравына кертә.

13. Жирлек бюджеты турындагы карап проектын карау һәм жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән раслау тәртибе бюджет турындагы карапның чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан үз көченә керүен, шулай ук курсәтелгән карап белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә курсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

14. Жирлек бюджеты турындагы карап, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яисә) жирлек бюджеты турындагы карапда башкасы каралмаган булса, 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм 31 декабрьгә кадәр гамәлдә була.

Жирлек бюджеты турындагы карап билгеләнгән тәртиптә имзаланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

15. Жирлекнен жирле үзидарә органнары жирлек бюджетының баланслылығын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, муниципаль бурычның дефициты, күләме һәм структурасы, жирлекнен бюджет

йөклөмәләрен үтәү буенча Татарстан Республикасы законнарының һәм федераль законнарның үтәлешен тәэмин итә.

16. Жирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясенең бюджет законнары, салымнар һәм жыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә төзелә.

17. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

18. Дәүләт хакимиятенең федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга жирлек бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

19. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

91 статья. Муниципаль ихтияжларны тәэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтияжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт курсәтүләр сатып алулар «Дәүләт һәм муниципаль ихтияжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт курсәтүләр сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турында» 2014 елның 05 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукий актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтияжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт курсәтүләр сатып алу жирлекнең жирле бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

92 статья. Жирлек гражданнарының үзара салым акчалары

1. Гражданнарының үзара салым акчалары дигэндә гражданнарының жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен башкарыла торган түләүләре аңлашыла. Гражданнарының үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме муниципаль берәмлек составына керүче һәм жирлек составына керүче гражданнарының гомуми санының (торак пунктның яисә аның территориясенең бер өлешенең) 30 процентыннан артмаган һәм түләүләр күләме киметелергә мөмкин булган аерым категорияләреннән тыш, муниципаль берәмлек (торак пунктның яисә аның территориясенең бер өлеше) халкы өчен абсолют зурлыкта тигез дип билгеләнә.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә курсәтелгән гражданнарының бер тапкыр бирелә торган түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә, ә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлешенең 4.1 пунктында, гражданнар жыенында каралган очракларда.

3. Жирле референдум гражданнарының бер тапкыр түләнә торган түләүләрен жыю турында каары басылып чыкканнан соң, жирлек башкарма комитеты:

- гражданнарының үзара салым акчаларын туплау өчен жирлек (муниципаль район) территориясендә урнашкан Россия Банкы учреждениесендә маҳсус счет ача;

- референдум карарында каралган эшлэрне үтәүне оештыра һәм әлеге карарда каралган тәртиптә жирлек халкы алдында аларның үтәлеше турында хисап тота.

4. Гражданнарның үзара салым акчалары жирлек бюджетының үз керемнәренә көрә.

93 статья. Жирлекнең муниципаль алынналары

1. Жирлек муниципаль алынналарны, шул исәптән муниципаль кыйммәтле кәгазыләрне чыгару юлы белән, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм ПОСЕЛЕНИЯ әлеге уставы нигезендә гамәлгә ашырырга хокуклы.

2. Жирлек исеменнән муниципаль алынналарны гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирлекнең башкарма комитетына карый.

94 статья. Жирлекнең жирле бюджетын үтәү

1. Жирлекнең жирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның бирелгәнлеге нигезендә башкарыла.

3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте курсату, жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алыш бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Жирлек бюджетын үтәү жирлекнең җыелма бюджет язмасы һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

95 статья. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Жирлекнең бюджет хисабы еллык.

2. Жирлекнең бюджет хисабы бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының җыелма бюджет хисабы нигезендә жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан төzelә.

3. Жирлек бюджетының үтәлеше турында еллык хисап жирлек Советы карары белән расланырга тиеш.

4. Жирлек бюджетының үтәлеше турындагы еллык хисап аны жирлек Советына тәкъдим иткәнче тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчалары баш администраторларының бюджет хисабын тышкы тикшерүне һәм жирлек бюджетының үтәлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә бирүне үз эченә ала.

Жирлек бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексының һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының таләпләрен үтәп һәм федераль законнарда билгеләнгән үзенчәлекләрне исәпкә алыш, жирлек Советының яисә жирлек Советының контроль-хисап органы тарафыннан жирлек Советының билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

5. Жирлекнең башкарма комитеты аңа агымдагы финанс елның 1 апреленнән дә соңга калмыйча бәяләмә әзерләү очен жирлек бюджетының үтәлеше турында

хисап бирэ. Жирлек бюджеты үтэлеше турында еллык хисапка бэялэмэ өзөрлөү бюджет акчалары баш администраторларының еллык бюджет хисабының еллык бюджет тикшерүе күрсэткечләре нигезендә 1 айдан артмаган срокта үткәрелэ.

6. Жирлек бюджетының үтэлеше турында еллык хисапка бэялэмэ бер үк вакытта жирлекнең башкарма комитетына юллама белэн финанс контроле органы тарафыннан бирелэ.

7. Ел саен, агымдагы финанс елның 1 маеннан да соңга калмычча, жирлек башкарма комитеты хисап финанс елы өчен жирлек бюджетының үтэлеше турында еллык отчетны жирлек Советына тапшыра, жирлек бюджетының үтэлеше турында хисап финанс елы, башка бюджет хисабы проекты нэм Россия Федерациясенең бюджет законнарында каралган башка документлар күшүмтасы белэн жирлек бюджетының үтэлеше турында жирлек Советының еллык хисабын тапшыра.

8. Жирлек бюджеты үтэлеше турындагы еллык хисапны карау нэтижэлэрэ буенча жирлек Советы жирлек бюджеты үтэлеше турындагы еллык хисапны раслау яисэ кире кагу турында карап кабул итэ.

Жирлек Советы тарафыннан жирлек бюджетының үтэлеше турында еллык хисап кире кагылган очракта, ул күрсэткечләрне дөрес чагылдырмау яисэ тулысынча кире кагу фактларын бетерү нэм 1 айдан артмаган срокка кабат тапшыру өчен кайта.

9. Жирлек бюджетының үтэлеше турындагы карап, жирлек бюджетының керемнэренең, чыгымнарының нэм дефицитының гомуми суммасын күрсәтеп, жирлек бюджетының хисап финанс елы өчен үтэлеше турында хисап раслый.

Хисап финанс елында жирлек бюджетының үтэлеше турында жирлек Советы каарына аерым күшүмталар белэн түбэндэгэ күрсэткечләр раслана:

бюджетлар керемнәре классификациясе кодлары буенча бюджет керемнәре;

тиешле бюджет чыгымнарының ведомство структурасы буенча бюджет чыгымнары;

бюджетлар чыгымнары классификациясенең бүлекләре нэм бүлекчәләре буенча бюджет чыгымнары;

бюджетлар кытлыкларын финанслау чыганаклары классификациясе кодлары буенча бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары.

96 статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнэсәбәтләрен, физик затларга жирлек бюджетыннан башка түләүләр буенча гавами норматив йөкләмәләрне нэм йөкләмәләрне, шулай ук муниципаль контрактлар, бюджеттан акчалар бирү турында шартнамәләр (килешүләр) шартларын үтәүне җайга сала торган хокукий актлар нигезләмәләрен үтәүне тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы нэм эчке, башлангыч нэм аннан соңгы финанс контроленә бүленэ.

2. Тышкы муниципаль финанс контроле жирлекнең контроль-хисап органының контроль эшчәнлеге булып тора.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә эчке муниципаль финанс контроле жирлекнең башкарма комитеты органнары булган муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлеге булып тора.

4. Беренчел контроль Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларын үтәү процессында бюджет хокук бозуларын кисәтү һәм кисәтү максатларында гамәлгә ашырыла.

5. Алдагы контроль аларны үтәүнен законлылыгын, исәпкә алуның һәм хисаплылыкның дөреслеген билгеләү максатларында Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларын үтәү нәтижәләре буенча гамәлгә ашырыла.

XIV БҮЛЕК. ЖИРЛЕК УСТАВЫН КАБУЛ ИТУ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

97 статья. Жирлек Уставы проектын әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Жирлек Уставы проекты, жирлек Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турыйндағы карапы проекты жирлек Советына жирлек жирлеге башлыгы, жирлек Советы депутатлары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданнарының инициатив төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Жирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турыйнда карап проектын әзерләү өчен жирлек Советы карапы белән маҳсус комиссия төзелергә мөмкин. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимиите органнары белгечләре, эксперtlар чакырылырга мөмкин.

3. Жирлек уставы проекты, жирлек Советының жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турыйнда карап проекты, жирлек Уставын кабул итү турыйндағы мәсьәләне карау қөненә кадәр 30 қөннән дә соңга калмычча, жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турыйнда карап проекты, күрсәтелгән Устав проекты, күрсәтелгән карап проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка житкерү) белән, жирлек Советының күрсәтелгән карапы проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибендә, шулай үк гражданнарының аны тикшерүдә катнашу тәртибендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

Жирлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турыйнда муниципаль хокукий акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай үк жирлек уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен әлеге норматив хокукий актларга туры китерү максатларында үзгәртүләр кертү рәвешендә кертелгән очракта, гражданнарының анда фикер алышу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп итлеми.

4. Жирлек уставы проекты буенча, жирлек Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турыйндағы карапы буенча жирлек Советы утырышында аларны карау алдыннан әлеге Устав нигезендә ачык тыңлаулар уздырыла, Уставка үзгәрешләр бары тик жирле әһәмияттәге мәсьәләләр Уставында беркетелә торган мәсьәләләрен һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе

Конституциясенә һәм федераль законнарга туры китерү максатларында кертелә торган очраклардан тыш.

98 статья. Жирлек Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр керту тәртибе

1. Жирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр керту турында карар проектын карау жирлек Советы Регламенты нигезендә кимендә ике укуда жирлек Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр керту турында карар проекты кабул ителгәннән соң, күрсәтелгән проект жирлек башлыгы депутатларына, төзәтмәләр керту өчен хокук иҗат инициативасы хокукуның ия башка субъектларга жибәрелә.

3. Жирлек уставы, жирлек Советының Уставка үзгәрешләр керту турындагы карары күпчелек тарафыннан жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән ике өлештә кабул ителә.

99 статья. Жирлек Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр керту турында карар

1. Жирлек уставы, жирлек Советының әлеге Уставка үзгәрешләр керту турындагы карары, алар кабул ителгәннән соң, жирлек башлыгы федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендәге вәкаләтле федераль башкарма хакимият органына жибәрелә.

2. Жирлек уставы, жирлек Советының әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турындагы карары, аларны дәүләт теркәвенә алғаннан соң, рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) һәм, аларны рәсми бастырып чыгарғаннан соң, «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы» муниципаль берәмлекенең «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендәге рәсми сайтында (kamskoye-ustye.tatarstan.ru), Татарстан Республикасының рәсми хокукий мәгълүмат порталында (pravo.tatarstan.ru), «Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының «Россия Федерациясенә норматив хокукий актлар» порталында (<http://pravo-minjust.ru>, <http://pravo-pravo.vo.ru>, pravo.vo.vvvvюост//tat.ru, «Интернет» чөлтәре басмасы сыйфатында теркәлү. Жирлек башлыгы муниципаль берәмлек уставы, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында муниципаль берәмлек уставын, муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органының территориаль органыннан «Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында» 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясындагы 6 өлешендә каралган Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре уставларының дәүләт реестрына үзгәрешләр керту хакында белешмәләрне керту турында хәбәрнамә кергән көннән алыш жиде көн эчендә жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында муниципаль хокукий акт бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) тиеш.

3. Муниципаль берәмлек уставына кертелгән һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр, жирле үзидарә органнары

арасында вәкаләтләр бүлешу (муниципаль берәмlek уставын федераль законнарга туры китерү очракларыннан, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларын сайлау вәкаләтләренең, вәкаләтләренең срокы, тәртибенең үзгәреүеннән тыш) күрсәтелгән үзгәрешләрне hәм муниципаль берәмlek уставына өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт кабул иткән жирлек Советының вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

Жирлек Советы депутатларының санын арттыра яисә киметә торган үзгәрешләр, жирлек халкының саны артуга яисә кимүенә бәйле рәвештә, күрсәтелгән үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукий акт кабул иткән жирлек Советының вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

4. Элеге Уставка үзгәрешләр hәм өстәмәләр муниципаль хокукий акт белән кертелә, ул рәсмиләштерелергә мөмкин:

1) Жирлек Советы (гражданнар жыены) каары белән жирлек башлыгы кул куйган, Жирлек Советы (гражданнар жыены) рәисе вәкаләтләрен башкаручы;

2) Совет (гражданнар жыены) кабул иткән hәм жирлек башлыгы кул куйган аерым норматив хокукий акт. Бу очракта элеге хокукий актта Совет (гражданнар жыены) каарының аны кабул итү турындагы реквизитлары күрсәтелә. Жирлек Уставына кертелә торган үзгәрешләр hәм өстәмәләр Советының (гражданнар жыенының) күчеш нигезләмәләрен hәм (яисә) нормаларын кертү рәхсәт ителми.

5. Жирлек Уставына кертелгән hәм жирлекнең контроль органын булдыруны күздә тоткан үзгәрешләр hәм өстәмәләр элеге статьяның 2 пунктында каралган тәртиптә үз көченә керә.

6. Жирлек Уставын федераль канунга, Татарстан Республикасы законына туры китерү әлеге закон актларында билгеләнгән срокта гамәлгә ашырыла. Федераль законда, Татарстан Республикасы законында күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, жирлек уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү чоры тиешле федераль закон, Татарстан Республикасы законы үз көченә керү датасын, жирлек уставына үзгәрешләр hәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт проектын гавами тыңлауларда рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) hәм фикер алышу кирәклеген, аның буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу, жирлек Советы утырышларының чиратлылыгын, мондый муниципаль хокукий актны дәүләт теркәве hәм рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) срокларын исәпкә алып билгеләнә hәм, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.

7. Жирлек уставын яңа редакциядә жирлек Уставына үзгәрешләр hәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт белән кую рәхсәт ителми. Бу очракта жирлекнең яңа уставы кабул ителә, ә жирлекнең элек гамәлдә булган уставы hәм аңа үзгәрешләр hәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актлар жирлекнең яңа уставы үз көченә кергән көннән үз көчләрен югалткан дип таныла.